

BARNEOMBUDET

Årsmelding for 1983

ÅRSMELDING FOR 1983
FRA
BARNEOMBUDET

Avgitt til Forbruker- og administrasjonsdepartementet
31 mars 1984.

Illustrasjonene i årsmeldingen er laget av Guri Mette Vestby og figurene av Øystein Gulbrandsen.

Forord

Barneombudets oppgave er "å fremme barns interesser overfor det offentlige og private" og "å følge med i utviklingen av barns levekår". Ombudet skal særlig:

- a) av eget tiltak eller som høringsinstans ivareta barns interesser i samband med planlegging og utredning på alle felter,
- b) følge med i at lovgivning til vern om barns interesser blir fulgt,
- c) foreslå tiltak som kan styrke barns rettssikkerhet,
- d) fremme forslag til tiltak som kan løse eller forebygge konflikter mellom barn og samfunn,
- e) følge med i at det gis tilstrekkelig informasjon til det offentlige og private om barns rettigheter og tiltak de har behov for. (Lov om Barneombud § 3. Se vedlegg 1).

Barneombudets kontor har en fast stab på 4 personer: Målfrid Grude Flekkøy (barneombud), Marika Kolbenstvedt (kontorsjef), Børre Lid (konsulent), Kirsten Skorge Ekornes (kontorfullmektig). I tillegg har Eli Gotteberg og Odd Harald Amundsen vært engasjert som konsulenter i deler av 1983.

Barneombudet har et råd bestående av følgende medlemmer med personlige varamedlemmer: Christian Erlandsen (Bergfrid Fjose), Tone Bratteli Jamholt (Aud Iversen), Njål Petter Svensson (Dag Nilsson), Kjell Ballari (Jarle Meløy), Magne Raundalen (Kari Bjerke Anderssen), Lucy Smith (Anders Bratholm).

I Del I i Barneombudets årsmelding beskrives hovedtrekk ved kontorets virksomhet i 1983. Den gir også informasjon

om hva Ombudet kan gjøre med ulike typer saker. I Del I gis blant annet en oversikt over antall henvendelser, antall saker og hvordan disse er behandlet. Videre omtales informasjonsvirksomheten ved kontoret.

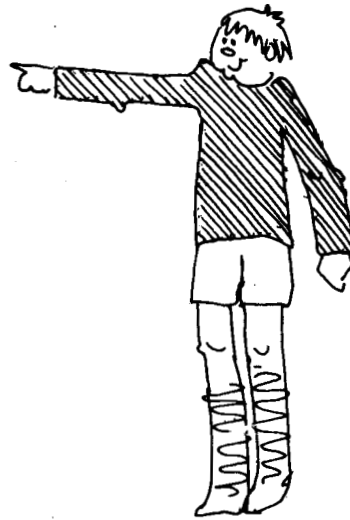
Barneombudet ønsker også at årsmeldingen skal kunne danne utgangspunkt for diskusjon om barns oppvekstkår både generelt og lokalt med sikte på forslag om lovendringer, lokale tiltak med mer. I del II gis derfor en oversikt over barns behov på ulike alderstrinn og problemer det er viktig å ta fatt på hvis vi ønsker å forbedre barns oppvekstvilkår.

Barneombudet har ikke myndighet til å fatte vedtak eller pålegge de politiske organ å rette på eller forebygge uønskede forhold for barn og unge. Det Barneombudet kan gjøre er å ta opp saken med dem som har myndighet. Videre kan Ombudet søke å få sakene frem i fokus. Det er de politiske organ på ulike nivå som må føle ansvar for å sette iverk de nødvendige tiltak. Organisasjoner og enkeltpersoner kan også bidra.

Del II avsluttes med en oversikt over noen tiltak Barneombudet mener myndighetene må sette i verk. I Del III beskrives hvilke prinsipielle utspill Barneombudet selv har foretatt i 1983.

Barneombudet arbeider for barn og unge. Det er viktig å orientere barna selv om hva kontoret gjør. Hele årsmeldingen er ikke lett for barn å lese. Derfor har vi laget et sammendrag til barna. Dette vil også bli distribuert særskilt.

Innhold

FORORD.....	1
INNHold.....	2
SAMMENDRAG TIL BARNA.....	4
DEL I: OVERSIKT OVER BARNE- OMBUDETS VIRKSOMHET I 1983.....	7
Antallet henvendelser og saker øker.....	7
Barn, voksne, organisasjoner og myndigheter tar kontakt med Barneombudet.....	8
Sakene kommer fra hele landet - flest fra Oslo og Akershus....	8
De saker Barneombudet arbeider med spenner over et bredt felt.....	9
Forhold vedrørende familiens situasjon er det største saksområdet.....	10
Barn tar opp saker på samt- lige områder - mest skole- saker og kultur- og forbruks- saker.....	10
De fleste saker er enkelt- saker - men antallet prinsipp- saker øker.....	11
Arbeidsmengden varierer - de fleste enkeltsaker avsluttes i løpet av året.....	12
Ombudet kan avvise, henvise, henlegge eller realitets- behandle saker.....	12
Avviste saker gjaldt i hoved- sak konkrete enkeltkonflikter innen familien.....	13
Ombudet henviser til andre instanser der slike finnes....	14
Ombudet henlegger blant annet saker kontoret har hatt mange av.....	15

I en fjerdedel av sakene tok Ombudet stilling til sakens realiteter.....	16
Ombudet uttaler seg til andre instanser når forhold- ene er kritikkverdige.....	16
Det er særlig kommunale myndigheter Ombudet henviser eller uttaler seg til.....	17
Ombudet har ikke kapasitet til å følge opp sakenes ut- fall.....	17
Informasjon om Barneombudet og om barn er en viktig del av virksomheten.....	18
Massemedia viser stor interesse for Barneombudet....	19
Informasjonen til barn må intensiveres.....	19
Ombudet legger vekt på å opprette kontakt med myndig- heter og organisasjoner.....	20
DEL II: GODE OPPVEKSTVILKÅR FOR BARN PÅ ULIKE ALDERSTRINN..	21
En rimelig tilfredsstillende av barns behov er en hoved- betingelse for gode oppvekst- kår.....	21
I det første leveåret trenger barn først og fremst omsorg og stimulering.....	22

I annet til sjette leveår
trenger barn plass til
utfoldelse og mulighet til
å utvikle selvstendighet.....22

I barneskolealderen må barn
få anledning til å mestre
grupperelasjoner, arbeids-
oppgaver og intellektuell
viten.....24

Ungdom trenger utfordringer
for å utvikle egenidentitet
og for å forberede seg på
voksenrollen.....25

Barns behov blir ikke godt
nok ivaretatt.....26

Problemer tilknyttet det
første leveåret.....27

Problemer tilknyttet annet
til sjette leveår.....28

Problemer tilknyttet skole-
alderen.....28

Problemer i tilknytning
til ungdomsalderen.....29

Det er et klart samfunns-
ansvar å tilgodese barns
behov.....29

Viktige tiltak for å sikre
barn et godt oppvekstmiljø.....29

DEL III: PRINSIPPSAKER OG
HØRINGSUTTALELSER INNENFOR
ULIKE SAKSOMRÅDER.....31

Barn i spesielle livs-
situasjoner.....31

Barnetilsyn og offentlige
fritidstilbud.....33

Skolesaker.....35

Kultur og forbruk.....38

Familiens situasjon.....41

Barn og planlegging.....43

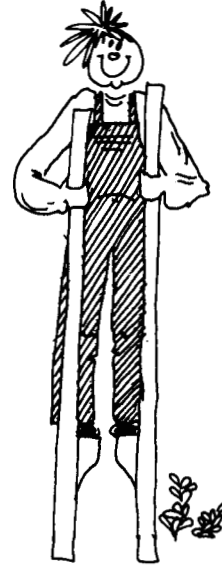
En egen lov om barns
oppvekstmiljø?.....46

VEDLEGG:

1. Lov og instruks for
Barneombudet.....48
2. Budsjett og regnskap for
1983 med kommentarer.....51
3. Oversikt over hørings-
uttalelser som Ombudet
avga i 1983.....52
4. Tabeller.....54

Sammendrag til barna

Barneombudet har nå vært i arbeid i vel to år. I 1983 var det 1.924 som henvendte seg til kontoret. Det var færre barn som kontaktet Barneombudet i 1983 enn i 1982, kanskje fordi Barneombudet ikke var i barn- og ungdomsprogrammer i radio og TV i 1983. Men det var flere voksne, organisasjoner og offentlige kontorer som ringte eller skrev. Derfor økte antallet saker fra 763 i 1982 til 830 i 1983.

Sakene kommer fra hele landet, men flest fra Oslo-området. Det barn mest tar opp med Barneombudet er "Skolesaker" og spørsmål om "Kultur og forbruk". Skoleproblemene er for eksempel konflikter med lærer, mobbing, lange skolereiser og lange skoledager. "Kultur og forbruk" gjelder ofte TV, (enten barne-TV eller voksen-TV som barn blir redde av) og også farlige produkter.

De fleste av sakene dreier seg om noe som angår et enkelt barn, en gruppe barn, en skole eller en kommune. Men det vi lærer om barns problemer fra enkeltsakene fører ofte til at vi tar opp såkalte prinsippsaker, det vil si forslag om bedre lover og regler, forslag om at samfunnet gir mer penger til tiltak for barn og unge og lignende.

Barneombudet må avvise noen saker, blant annet alle som dreier seg om konflikter i familien. Noen ganger er det andre kontorer som bedre kan gi hjelp. Da forteller vi dette til den som ringer eller skriver.

I en av fire saker lager Barneombudet en uttalelse til den som bør rette på noe. Det er særlig kommunene vi skriver til, men det kan også være en skole, et borettslag eller et departement. Om problemet blir rettet på, vet vi sjelden noe om. Kontoret har ikke mulighet til å undersøke hvordan det går. Men det hender noen forteller oss det eller at vi får et avisutklipp om resultatet.

Barneombudet opplever at mange gjerne vil vite mere om barn. Vi kan ikke vente at kommunepolitikere, stortingsrepresentanter og andre skal ta mere hensyn til barn uten at de vet hva som er riktig for barn på ulike alderstrinn. Del II handler om akkurat dette. Vi skriver også om forhold vi mener burde kunne rettes på.

Barneombudet tror at samfunnet kunne spare penger på å la barn få gode oppvekstkår. Barn som blir skadet, for eksempel i trafikken, koster mange penger. Familier som strever med problemene med funksjonshemmete barn uten nok hjelp, kan måtte gi opp og sende barna på dyre institusjoner. Skoler som ikke kan betale for det barn med spesielle behov trenger, gir kanskje også opp.

I 1983 har Barneombudet arbeidet med flere prinsipp saker og laget flere uttalelser til forslag fra departementer (høringsuttalelser) enn i 1982. Disse sakene beskriver vi i Del III. Når vi uttaler oss, tar vi utgangspunkt i hva vi mener er viktig for barn på ulike alderstrinn. De konkrete forslagene vi kommer med er knyttet til de sakene vi har fått på kontoret.

Vi har delt alle sakene i 6 områder. I 1983 arbeidet Barneombudet med følgende viktige spørsmål på disse områdene:

Barn i spesielle livssituasjoner.

Barneombudet har blant annet kommet med forslag om at alle barn bør ha rett til helsekontroll. Barn bør også ha rett til barnehageplass i den grad de har behov for det. Videre har vi foreslått at lov om barn og foreldre skal få et tillegg som klart sier at en ikke kan slå barn: "Barnet skal ikke utsettes for fysisk avstraffelse eller annen krenkende behandling".

For å bedre oppvekstvilkårene for barn i kommunene mener Barneombudet at barnevernsnemda bør beholdes. Den må også ta ansvar for forebyggende tiltak for barn og unge. Dette har vi pekt på i flere uttalelser til myndighetene.

Barnetilsyn og offentlige fritidstilbud.

Akkurat nå blir det lagt ned en rekke barnehageplasser i fylkene. Spesielt gjelder dette sykehusenes personalbarnehager. Barneombudet har spurt 4 departementer om hvem som har ansvar for barna dersom kommunene ikke overtar barnehagen, men ingen av dem mener at de har ansvaret.

Hvis det er for få plasser, blir det noen steder nesten bare barn med spesielle behov som får plass

i barnehagen. Andre steder får ikke disse barna plass fordi kommunen ikke kan betale det opplegget som barnet kan ha nytte av.

Skolesaker.

Siden mange skolesaker gjelder Grunnskoleloven har Barneombudet sett nærmere på denne loven. Vi vil lage forslag til endringer som kan styrke barnas rettsikkerhet og rettigheter i skolen.

I årsmeldingen for 1982 fortalte vi om en skole som ville ha en beredskapsplan i tilfelle gassutslipp fra en fabrikk. Saken hadde vært innom 12 instanser før den kom til oss. I 1983 har Justisdepartementet svart at de ikke kan behandle den og har foreslått at Miljøvern- og Kommunal- og Arbeidsdepartementet skulle overta, instans nr. 15 og 16. Disse departementer har behandlet saken tidligere, så nå vet vi ikke hvem som skal gjøre noe med den.

Kultur og forbruk.

På dette området har Barneombudet kommentert en utredning om Masse-media. Vi foreslo forbud mot reklame i barnesendinger og mer penger til norske barneprogrammer, barnefilmer og barnelitteratur. Videre foreslo Barneombudet kontroll av blader som gang på gang publiserer barnepornografiske bilder og tekst. Forslaget om et strengere forbud mot barnepornografi har fått offentlig støtte. Likevel har det ikke ført frem ennå.

Barneombudet har støttet forslag om kontroll/sensur av film og videogrammer for barn og unge og forslag om at en må ha kommunal tillatelse for å vise offentlig, leie ut eller selge video. Barneombudet mener også det er viktig å gi informasjon om filmers innhold. En bred informasjonskampanje om virkningene av TV og Video på barn og unge er et annet tiltak Barneombudet har foreslått.

Barneombudet har også støttet et forslag om å endre lotteriloven. Vi mener at barnevernsnemdene i kommunene skal få uttale seg før en gir tillatelse til å åpne og drive spillehaller.

Familiens situasjon.

Barneombudet må avvise saker om konkrete enkeltkonflikter i familien. Likevel har antallet saker på dette området økt i 1983. De fleste har tilknytning til skilsmisse. Det ser ikke ut til at de som skal skilles får nok informasjon om hvordan en best kan ordne det for barna. Barneombudet har derfor laget et par kapitler til den brosjyren fylkesmannen sender til de som søker om separasjon.

Barneombudet har foreslått at utgifter til reise for barn som bor langt fra en av foreldrene etter skilsmisse, må kunne trekkes fra på skatten. Det er også viktig at underholdsbidragene blir store nok slik at aleneforsørgere kan gi barna det de trenger. I en uttalelse om dette pekte barneombudet

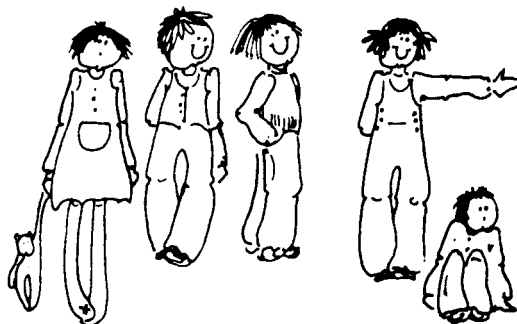
på at ingen vet hva det koster å ha omsorg for et barn. Å vite dette er en forutsetning for at aleneforsørgere skal få det som er nødvendig.

Barn og planlegging.

Hvordan en planlegger i kommunene betyr mye for barn. Barn trenger bilfrie lekearealer, trygg og kort skoleveg og areal til klubber og lignende. Barneombudet har laget kommentarer til to forslag om dette ("Planlov" og "Utvidete bestemmelser om bebyggelsesplan") der vi sier at det må lages klare bestemmelser for hvordan kommunene skal ta vare på barnas behov i planleggingen. Vi mener også at de som har greie på barn må være med i planleggingen, for eksempel gjennom barnevernsnemnda.

Oppvekstmiljølov for barn?

Mange forhold kunne bli bedre for barn hvis de lovene vi har nå ble forandret. Grunnskoleloven, bygningsloven, planlov og arbeidsmiljøloven er eksempler. I stedet for å rette litt på mange lover, kan det kanskje være bedre å lage en helt ny lov, det vil si en egen lov om barns oppvekstmiljø. En slik lov kunne bli holdningsskapende og si noe om hva samfunnet mener er viktig for barn. Siden forholdene er så forskjellige rundt om i landet vårt, måtte de som skulle følge opp loven ta hensyn til dette. I 1984 vil Barneombudet se mer på om det ville være en god ide å få en slik lov.

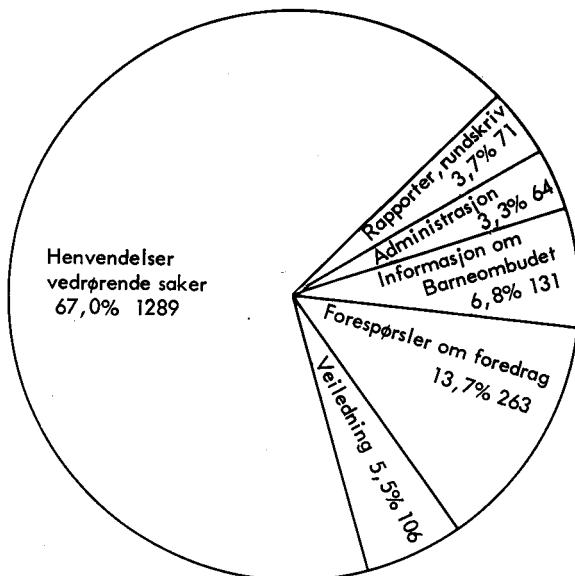
Del 1: Oversikt over Barneombudets virksomhet i 1983

ANTALLET HENVENDELSER OG SAKER ØKER

Kontakten med Barneombudet skjer både skriftlig og pr. telefon. I løpet av 1983 mottok Barneombudet 1164 skriftlige og 760 telefoniske henvendelser, det vil si i alt 1924 henvendelser.

To tredjedeler av henvendelsene gjaldt saker. Barneombudet fikk ellers en god del forespørsler om å holde foredrag på kurs eller seminarer. Disse utgjorde ca. 14% av henvendelsene. Andre henvendelser til kontoret gjelder kontakt med Barneombudet, veiledning, informasjon om barns situasjon og administrative forhold.

På bakgrunn av de henvendelser som kommer fra barn, voksne og andre oppretter Barneombudet saker. Barneombudet tar også opp saker på eget initiativ. Antallet saker blir mindre enn antallet henvendelser. Dette skyldes at det noen ganger kommer flere henvendelser om samme sak. Dessuten blir skriftlige opplysninger om saken som kommer inn under saksbehandlingen registrert som en henvendelse vedrørende sak.

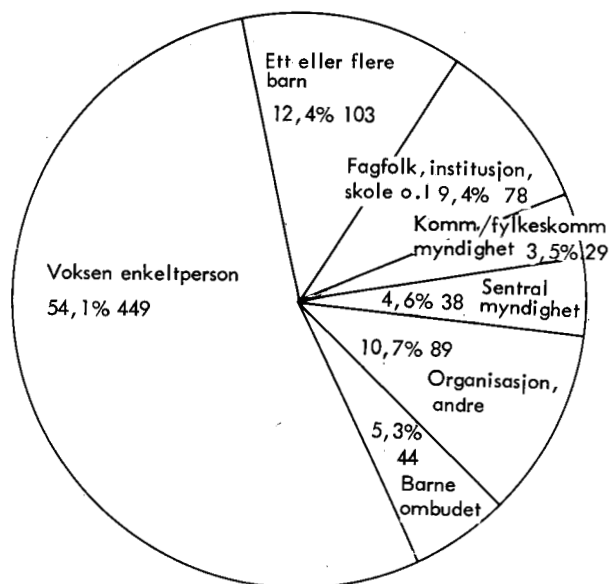
Figur 1: Henvendelser av ulik type i 1983. Antall og prosent av totalt antall henvendelser (=1924). (Fra tabell 1, vedlegg 4.)

Barneombudet arbeidet i 1983 med 830 saker. Saksmengden har økt med ca. 9% fra 1982 (se tabell 2, vedlegg 4). 766 av sakene var nye. De resterende 64 var saker som gjensto fra 1982.

BARN, VOKSNE, ORGANISASJONER OG MYNDIGHETER TAR KONTAKT MED BARNEOMBUDET

I 1983 ble 103 saker reist av barn, det vil si 12,4% av alle saker Barneombudet registrerte. Dette er færre enn i 1982 (se tabell 2, vedlegg 4). Nedgangen kan ha sammenheng med at Ombudet i 1983 ikke sendte ut brosjyrer til skolene eller deltok i radio/TV programmer for barn (jfr. det som sies om informasjon til barn på side 19). De fleste barnehenvendelsene kom fra barn i alderen 8 til 14 år.

De som oftest tar kontakt med Barneombudet på barnas vegne er voksne enkeltpersoner. Over halvparten av sakene i 1983 ble reist av foreldre, besteforeldre og andre voksne. Men det er også mange fagfolk, ansatte i institusjoner eller skoler, organisasjoner og myndigheter som vil at Barneombudet skal se på ulike sider ved barns oppvekst-kår.

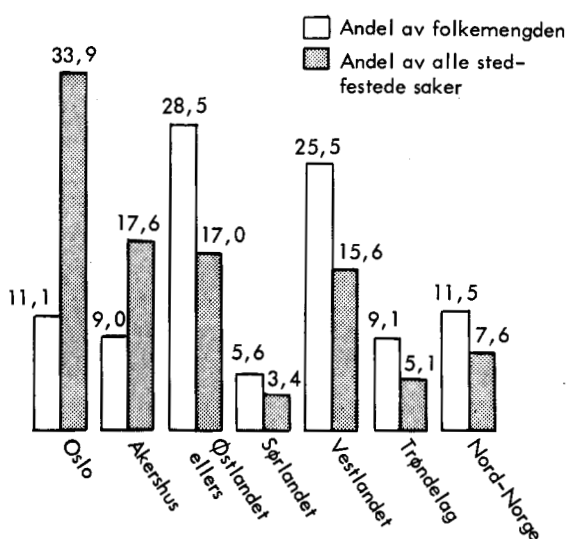

Figur 2: Saker reist av barn, voksne, organisasjoner, myndigheter med flere i 1983. Antall og prosent (fra tabell 2, vedlegg 4).

I forhold til 1982 er det særlig antall saker reist av organisasjoner som har økt kraftig (se tabell 2, vedlegg 4). Både landsomfattende organisasjoner som arbeider med saker innenfor Ombudets arbeidsfelt og lokale organisasjoner som borettslag, velforeninger, aksjonsgrupper, foreldreutvalg ved skolene og lignende er blitt bedre kjent med mulighetene for å bruke og å samarbeide med Ombudet.

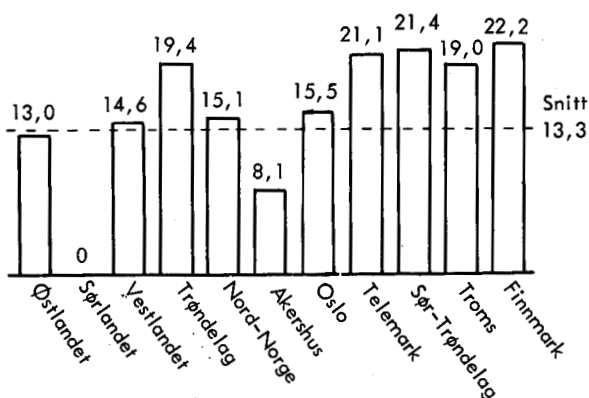
SAKENE KOMMER FRA HELE LANDET - FLEST FRA OSLO OG AKERSHUS

Både henvendelser og saker kommer fra hele landet, men fordelingen er ujevn. Oslo og Akershus har tilsammen halvparten av sakene. Ser man dette i forhold til folkemengden, er disse fylkene klart overrepresenterte. For alle andre landsdeler og Østlandet ellers er andelen saker lavere enn landsdelens andel av folkemengden.

Figur 3: Andel stedsfestede saker fra ulike landsdeler i 1983 og landsdelens andel av folkemengden (fra tabell 3, vedlegg 4).

Alle ombud får forholdsvis flere saker fra Oslo og Akershus enn fra andre steder. Forklaringene på dette kan være mange og er vanskelige å utlede fra den type opplysninger vi har. Forhold som spiller inn kan både gå på hvem som lettest tar kontakt med sentrale myndigheter, om kjennskap til lokale myndigheter som kan gi samme hjelp som ombudet er forskjellig ulike steder og på omfanget av barns problemer. Det kan også være slik at de problemer Ombudet tar opp og kommer ut med, blant annet i pressen, er lettere å kjenne igjen for personer som bor i Oslo/Akershus.

Figur 4: Andel barnesaker i forhold til samtlige saker fra hver landsdel og noen fylker (fra tabell 3 og 4, vedlegg 4).

Det kommer også flest barnesaker fra Oslo. 40% av alle barnesaker kom fra Oslo. Sett i forhold til alle saker fra hver landsdel kommer det imidlertid flest barnesaker fra Trøndelag. De fylker som har størst andel barnesaker i forhold til totalt antall saker fra fylket var Telemark, Sør-Trøndelag, Troms og Finnmark (se tabell 4, vedlegg 4). De tre førstnevnte fylkene hadde besøk av Ombudet i 1983. Det var da lagt opp til en lokal barnetelefon i samarbeid med lokale aviser. For barnas del ser det derfor ut som om kjennskap til Barneombudet er lite avhengig av avstanden til Oslo og at konkret kunnskap om Barneombudet betyr mye for kontakten med Ombudet.

DE SAKER BARNEOMBUDET ARBEIDER MED SPENNER OVER ET BREDT FELT

Barneombudet arbeider ikke ut fra én lov eller et avgrenset antall lover, men skal ta opp nesten alle problemer som berører barn. Arbeidsfeltet til Barneombudet har derfor stor bredde.

Kontoret har delt sakene i seks hovedsaksområder:

1. Barn i spesielle livssituasjoner gjelder barn/unge i institusjoner (barnehjem, fosterhjem, fengsel, sykehus og lignende). Barn med spesielle behov/vansker i en vanlig livssituasjon er ikke tatt med her.
2. Barnetilsyn og offentlige fritidstilbud dreier seg om barnehager, barneparker, private tilsynsordninger, fritidshjem og fritidsklubber.
3. Skolesaker omfatter konflikter i skolen, skolenedleggelse, skoleskyss og skoleveg og tilrettelegging av forholdene for elever med spesielle behov.
4. Kultur og forbruk dreier seg blant annet om massemedia som kulturtilbud for barn/unge og om farlige produkter.
5. Familiens situasjon omfatter skilsmisseproblemer, økonomi, permisjon ved barns sykdom og annet.
6. Barn og planlegging omfatter detaljplanlegging i kommuner, borettslag og lignende såvel som oversiktsplanlegging. Trafikkproblemer hører også til her.

I tillegg har vi samlet de saker som ikke passer inn i områdene 1-6 i en syvende gruppe kalt Diverse-saker. Dette er som regel småsaker.

FORHOLD VEDRØRENDE FAMILIENS SITUASJON ER DET STØRSTE SAKSOMRÅDET

Det absolutt største saksområdet er "Familiens situasjon". I 1983 gjaldt en tredjedel av sakene samlivsproblemer ved skilsmisse, familiens økonomi og bomiljø og lignende.

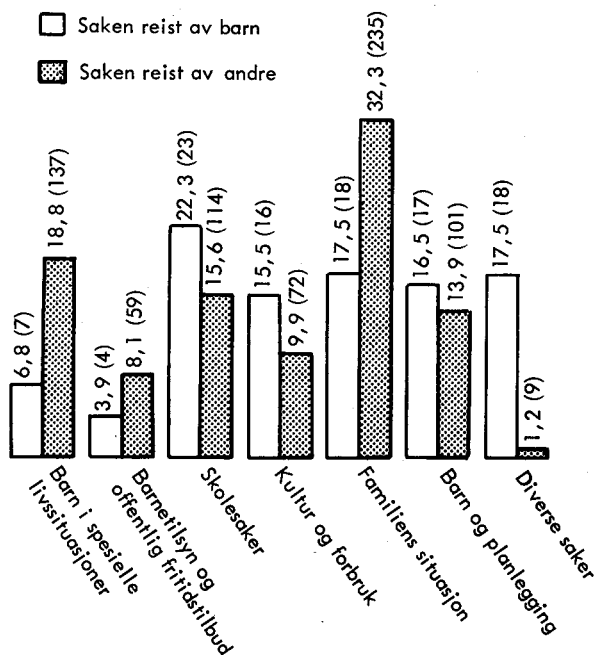
Dette saksområdet er også det som har økt mest siden 1982. Antallet planleggingssaker har også økt noe i forhold til 1982, mens kontoret fikk færre saker vedrørende "Kultur og forbruk" og "Barn i spesielle livssituasjoner" (se tabell 5, vedlegg 4).

I Del III av årsmeldingen gis en mer detaljert beskrivelse av de enkelte hovedsaksområder. Tabellene 15-20 i vedlegg 4 gir også data om fordelingen av ulike typer problemer innenfor saksområdene.

BARN TAR OPP SAKER PÅ SAMTLIGE OMRÅDER - MEST SKOLESAKER OG KULTUR- OG FORBRUKSSAKER

Barn henvender seg til Barneombudet om problemer innenfor alle saksområdene. Barn tar oftere enn andre opp saker som gjelder skole spørsmål, kultur (i hovedsak TV og video) og forbruk (ofte farlige eller uegnede produkter) (se tabell 5, vedlegg 4). Det er særlig barn i skolealder som henvender seg til Barneombudet. Det er naturlig at de er særlig opptatt av problemer fra det daglige liv i skolen og i fritiden.

Figur 5: Saker reist av barn respektive andre i 1983 fordelt på saksområder. Antall og prosent av total (fra tabell 5, vedlegg 4).

Barn tar også opp relativt mange problemer som ikke passer inn i noe hovedsaksområde og derfor blir definert som "Diverse saker". Eksempler er barn som vil at foreldrene skal slutte å røyke, at 5-øringene som var bra til å "kaste på stikka" med ble borte, og noen barn som ville at Barneombudet skulle oppspore en klassekamerat som hadde flyttet til ukjent sted.

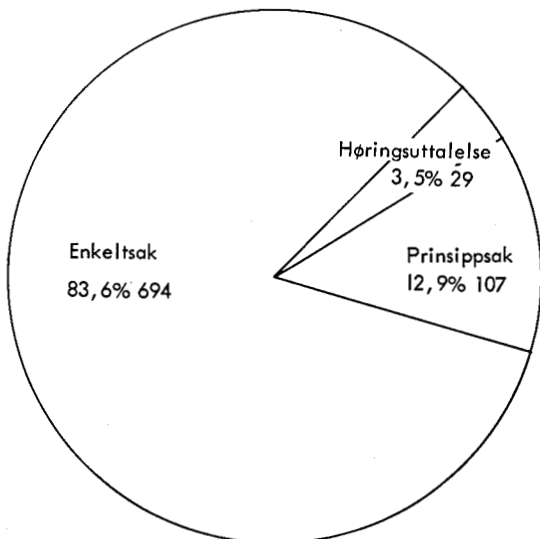
Små barn og barn i spesielle livssituasjoner kan ikke så lett selv ta opp sine problemer. Derfor er det, naturlig nok, relativt færre barnehenvendelser angående "Barnetilsyn" og "Barn med spesielle behov/problemer". Dette er områder der det er spesielt viktig at Ombudet og andre voksne tar opp saker på vegne av barna.

DE FLESTE SAKER ER ENKELTSAKER - MEN ANTALLET PRINSIPPSAKER ØKER

Både i 1982 og 1983 arbeidet Ombudet hovedsaklig med enkeltsaker. I 1983 var 694 av de 830 sakene enkeltsaker (se tabell 6, vedlegg 4). Med enkeltsaker menes saker som gjelder et eller flere bestemte barn, forholdene på en skole, i et borettslag og så videre.

Ombudet tok på bakgrunn av henvendelser, enkeltsaker eller på eget initiativ opp 107 såkalte prinsippsaker. Disse gjelder for eksempel generelle forslag om lovendringer, retningslinjer, nye økonomiske ordninger, forskningsprosjekter eller lignende.

I tillegg til dette fikk Ombudet 29 høringsnotater fra andre myndigheter. Erfaringer fra enkeltsaker blir gjerne brukt som argumenter i Ombudets høringsuttalelser.

Figur 6: Ulike typer saker i 1983. Antall og prosent av totalt antall saker (=830). (Fra tabell 6, vedlegg 4.)

Både antall prinsippsaker og høringsuttalelser har økt siden 1982 (se tabell 6, vedlegg 4). Dette er en naturlig utvikling siden prinsippsakene ofte blir tatt opp etter at Ombudet har fått flere henvendelser om enkeltsaker på et område. Med lenger funksjonstid for Barneombudet øker antallet enkeltsaker som kan gi bakgrunn for prinsippforslag. Når det gjelder høringsuttalelsene, skyldes økningen sannsynligvis at Ombudet er blitt mer kjent hos de myndigheter som sender ut lover og forslag til høring.

Så og si alle henvendelsene fra barn gjaldt enkeltsaker. Voksne enkeltpersoner, fagfolk, ansatte ved institusjon eller skole, kommunale myndigheter og organisasjoner tar også for det meste opp enkeltsaker (se tabell 7, vedlegg 4). Noen av disse er imidlertid blitt videreført som prinsippsaker på Ombudets initiativ.

En tredjedel av prinsippsakene ble tatt opp av Barneombudet. 82% av de saker Barneombudet selv tar initiativ til er prinsippsaker. Det er ellers forskningsinstitusjoner og sentrale myndigheter som først og fremst tar kontakt med Barneombudet vedrørende prinsippsaker og høringsuttalelser (se tabell 7, vedlegg 4).

"Familiens situasjon" har et stort antall enkeltsaker (se tabell 8, vedlegg 4). De fleste (150) dreier seg om problemer som oppstår under og etter separasjon og skilsmisse. "Diverse saker" og spørsmål som gjelder barnetilsyn er også ofte enkeltsaker (se tabell 19, vedlegg 4).

Barneombudet arbeidet i 1983 relativt ofte med prinsippsaker på områdene "Barn i spesielle livssituasjoner", "Skolesaker" og "Familiens situasjon". Høringsuttalelsene berørte samtlige saksområder med unntak av "Barnetilsyn og offentlige fritidstilbud". Høringsuttalelsene er imidlertid ofte vanskelig å plassere til bare et saksområde. Barneombudets kommentarer vil som regel gjelde flere sider av barns oppvekstkår.

ARBEIDSMENGDEN VARIERER - DE FLESTE ENKELTSAKER AVSLUTTET I LØPET AV ÅRET

De aller fleste enkeltsakene Barneombudet arbeidet med i 1983 ble avsluttet i løpet av året. 60 av de 830 sakene ble overført til 1984. 34 av disse var prinsippsaker (se tabell 9, vedlegg 4).

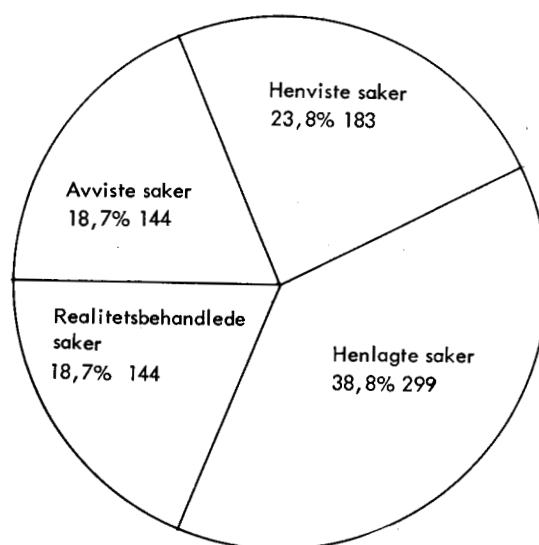
Arbeidet med prinsippsaker vil ofte strekke seg over lang tid. Som regel er det nødvendig å skaffe mer bakgrunnsmateriale enn de enkelte sakene gir. Sentrale myndigheters behandling av forslag og utspill fra Ombudet vil også ta tid. I tråd med dette var ca. 32% av prinsippsakene restanser, mens tilsvarende tall for enkeltsaker var 3,6%.

Arbeidsmengden med enkeltsaker vil variere fra sak til sak. I 1983 kunne 172 av sakene avklares allerede i den første telefonen. Av disse gjaldt 129 (75%) personlige forhold eller spørsmål vedrørende konflikter innen familien.

Etter instruksens § 3 må Ombudet avvise den sistnevnte type saker og kan bare gi informasjon. De resterende 43 (25%) gjaldt saker som direkte kunne henvises til annen instans.

OMBUDET KAN AVVISE, HENVISE, HENLEGGE ELLER REALITETSBEHANDLE SAKER.

Ombudet kan ifølge instruksjonen behandle saker på forskjellige måter, enten ved å avvise (§3), henvise til annen instans (§4), henlegge (§5) eller realitetsbehandle. Realitetsbehandling betyr at Ombudet tar stilling til realitetene i en enkeltsak, kommer med konkrete forslag i en prinsippsak eller kommer med kommentarer til et høringsnotat. I 1983 ble 144 saker avvist, 183 henvist, 299 henlagt og 144 realitetsbehandlet (se tabell 10, vedlegg 4).

Figur 7: Avsluttede saker i 1983 fordelt på behandlingsmåter. Antall og prosent av total (=770) (Fra tabell 10, vedlegg 4).

Det er forholdsvis mange prinsipp saker som henlegges. Dette henger bl.a. sammen med at flere prinsipp saker kan kobles til andre prinsipp saker. I 1983 gjaldt dette 14 saker. Det var videre 17 prinsipp saker som Ombudet regner med å ta opp igjen når kapasiteten tillater det eller når det kommer flere enkeltsaker som belyser problemet.

Også når det gjelder enkeltsaker er det henleggelse som er den vanligste behandlingsformen. Antallet henlagte og henviste enkeltsaker har økt i forhold til 1982 (se tabell 11, vedlegg 4). Lengre funksjonstid gjør at det blir mer naturlig å henlegge enkeltsaker vedrørende problemer som alt er godt representert i saksutvalget. Ombudet har fått bedre kjennskap til andre instanser å henvise til.

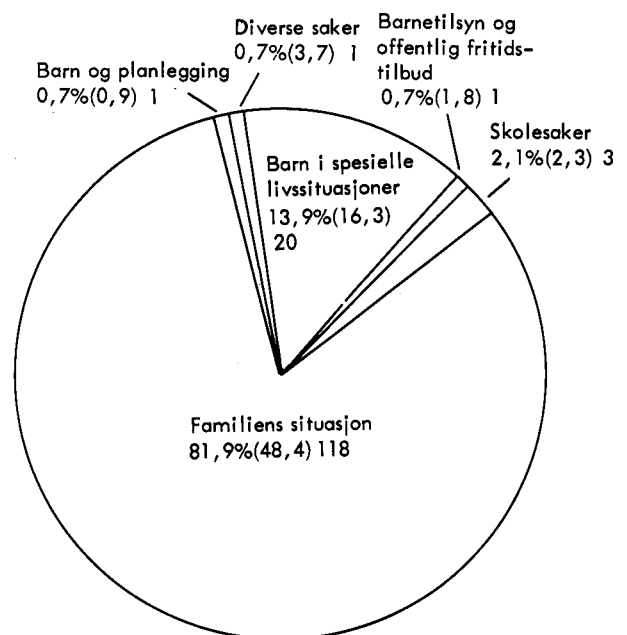
Ombudet avga 22 høringsuttalelser i 1983. (Se oversikt i vedlegg 3). 6 høringsaker ble henlagt, enten fordi Ombudet manglet kompetanse på saksområdet eller fordi Ombudet ikke fant det riktig å avsette til tid det aktuelle høringsnotatet. En hørings sak ligger over til 1984.

Behandlingen av enkeltsaker er stor sett den samme enten sakene reises av barn eller andre. Det er færre barnesaker som avvises og følgelig fler som behandles på annen måte. Dette henger sammen med at barn sjeldnere tar opp saker som må avvises.

AVVISTE SAKER GJALDT I HOVEDSAK KONKRETE ENKELTKONFLIKTER INNEN FAMILIEN

138 av de 144 sakene Ombudet avviste i 1983 var skilsmisse- eller barnevernssaker (se tabell 12, vedlegg 4). Det vil si at kontoret i hovedsak bare avviste de saker som skal avvises. Ombudet har etter instruksen (§ 3) ikke lov til å behandle konflikter mellom barn og foresatte eller mellom de foresatte innbyrdes.

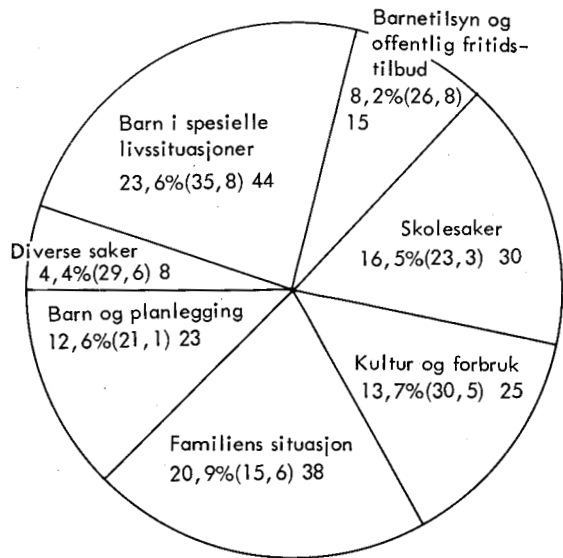
Disse sakene er likevel tidkrevende, fordi Ombudet har gitt informasjon om rettigheter, lovtolkning, rett hjelpeinstans og lignende. Dessuten gir også avviste enkeltsaker grunnlag for prinsipp saker.

Figur 8: Andel avviste saker i 1983 innen ulike saksområder i prosent av totalt antall avviste saker (=144) og i prosent av totalt antall saker innenfor saksområdet. Det siste tallet er avgitt i parentes. (Fra tabell 12, vedlegg 4).

OMBUDET HENSVISER TIL ANDRE INSTANSER DER SLIKE FINNES

De 183 sakene Ombudet henviste til andre instanser fordeler seg forholdsvis jamt på de ulike saksområdene (se tabell 12, vedlegg 4). Det er særlig mange av sakene vedrørende "Barn i spesielle livssituasjoner" og "Kultur og forbruk" som henvises. I enkeltsaker som gjelder barnevern eller barn med spesielle behov, vil det ofte være best at lokale organer behandler saken. Henviste "Kultur og forbruk"-saker gjelder i hovedsak farlige produkter. Her har Barneombudet ofte henvist til Forbrukerombudet og til Statens forurensningstilsyn.

Figur 9: Andel henviste saker i 1983 fordelt etter saksområde i prosent av totalt antall henviste saker (=183) og i prosent av totalt antall saker innenfor saksområdet. Det siste tallet er avgitt i parentes. (Fra tabell 12, vedlegg 4)

Forholdsvis mange barnesaker blir henvist. Barn henvender seg ofte til Barneombudet som første kontakt med et offentlig organ, i motsetning til de voksne. (Se tabell 11, vedlegg 4) Barna får råd om å ta opp saken med foreldrene, skolen eller en kommunal instans, og eventuelt henvende seg igjen hvis de trenger mer hjelp.

Grunnen til at Barneombudet henviser saker er blant annet at Ombudet ikke bør legge arbeid i saker der det allerede finnes andre lokale

eller sentrale instanser som arbeider for barn. Ombudet mener at de som henvender seg til kontoret bør prøve disse instanser først, før Barneombudet eventuelt ser på saken.

Barneombudets oppgave er først og fremst å ivareta barnas interesser der ingen andre gjør det. Erfaringer med slike "hull" i ansvaret for ulike sider av barns oppvekstkår gir bakgrunn for forslag til nye oppgaver for eksisterende institusjoner og organer.

I de fleste tilfellene ber Ombudet henvender å ta opp saken med annen instans. Men noen ganger - 17 i 1983 - oversender Barneombudet selv saken. Når Ombudet henviser saker til andre får henvenderen ofte informasjon, for eksempel om kommunal saksgang, aktuelle løsninger og referanser til nyttig materiale.

OMBUDET HENLEGGER BLANT ANNET SAKER KONTORET HAR HATT MANGE AV

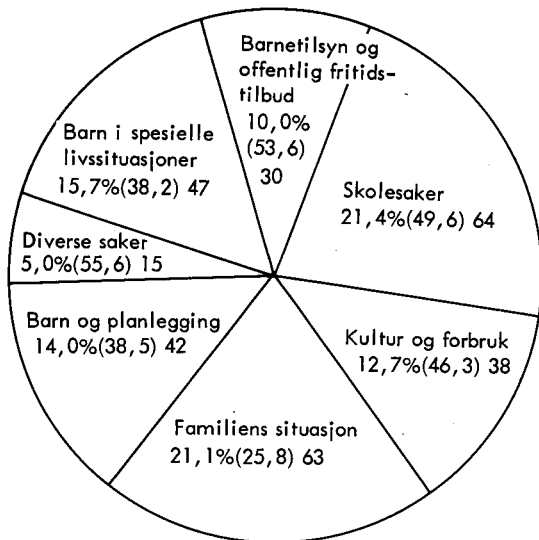
Det er mange forskjellige grunner til at Ombudet henlegger saker. Det hender for eksempel ganske ofte at henvender ikke som avtalt følger opp en telefonkontakt med å sende flere opplysninger. I 1983 ble 86 saker henlagt fordi Ombudet ikke fikk nok materiale til å kunne behandle saken. Videre ble 26 saker henlagt fordi kontoret under behandlingen fikk vite at saken allerede var løst.

Kontorets kapasitet gjør det også nødvendig å prioritere og derfor henlegge enkeltsaker med de mest vanlige eller mindre alvorlige problemstillinger. I 1983 gjaldt dette 91 saker. Videre ble 73 saker henlagt fordi Ombudet alt arbeidet med eller skulle ta opp problemene som prinsipp sak. I disse tilfellene har kontoret som regel allerede fått flere enkelt-saker på området.

En siste gruppe henleggelse gjelder saker som kontoret ikke har eller kan skaffe kompetanse til å behandle og/eller som vil bli for omfattende å sette seg inn i. De 23 saker som ble henlagt av disse grunner i 1983 var vesentlig prinsipp saker eller høringsuttalelser.

De 299 henlagte sakene fordeler seg forholdsvis jevnt på de ulike saksområdene. Andelen henlagte saker er særlig stor innen området "Barnetilsyn og offentlige fritidstilbud". Det er videre relativt mange "Diverse-saker" som henlegges (se tabell 12, vedlegg 4). De sistnevnte var ofte saker av mindre betydning, som kontoret ikke kunne prioritere.

Figur 10: Andel henlagte saker i 1983 fordelt etter saksområde, i prosent av henlagte saker (=299) og i prosent av totalt antall saker innenfor saksområdet. Det siste tallet er angitt i parentes. (Fra tabell 12, vedlegg 4).

Barneombudet har fått mange saker angående utbedring av enkelte skoler, opprettelse av fritidsklubb i en del av en kommune, nedleggelse av barnehager eller problemer vedrørende opptak i en enkelt barnehage. Slike saker krever at Ombudet setter seg inn i lokale forhold og kommunens budsjett og prioriteringer. De er derfor særlig arbeidskrevende. Ombudet har hatt kapasitet til å behandle noen av disse enkelt-sakene, men velger etter hvert å henlegge flere av dem til fordel for prinsipp saker på området.

I EN FJERDEDEL AV SAKENE TOK OMBUDET STILLING TIL SAKENS REALITETER

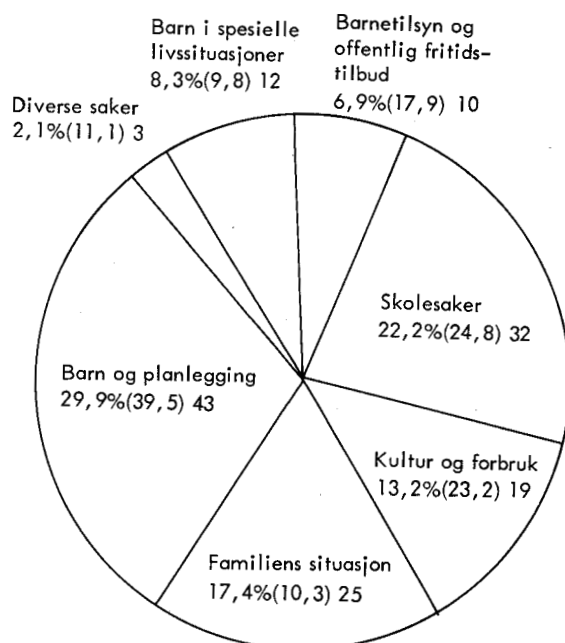
I 1983 ble 144 saker realitetsbehandlet. 109 av disse var enkeltsaker der Ombudet tok stilling til om forholdene var kritikkverdige eller ikke (se tabell 10, vedlegg 4). Uansett om enkeltsakene realitetsbehandles eller behandles på andre måter, er det som regel disse som danner utgangspunkt for Ombudets arbeid med prinsipp saker som for eksempel endringer av regler og støtteordninger, behov for informasjon med videre.

"Barn og planlegging" er det saksområdet der flest saker realitetsbehandles. Dette gjelder både totalt av alle saker og andel realitetsbehandlede saker innenfor saksområdet. I 40% av planleggings sakene tar Ombudet stilling til sakens innhold og avgir uttalelse, de fleste til bygningsråd, formannskap eller kommunestyre. Forholdsvis mange saker vedrørende "Skolespørsmål" og "Kultur og forbruk" realitetsbehandles også.

Disse sakene er som regel av begrenset omfang i den forstand at de berører et lokalt område, et borettslag, en vegstrekning, en skole, et bestemt produkt, et TV-program eller lignende. De er derfor lettere å realitetsbehandle på enkeltsaksnivå enn saker som er mindre klart avgrenset.

OMBUDET UTTALER SEG TIL ANDRE INSTANSER NÅR FORHOLDENE ER KRITIKKVERDIGE

I 1983 mente Barneombudet at 66 av de 109 realitetsbehandlede enkeltsakene avdekket kritikkverdige forhold eller problemer som burde kunne løses på en annen måte enn hittil. I de fleste av disse sakene avga Ombudet en uttalelse til annen instans. 21 saker var ikke kritikkverdige og 22 var vanskelige å ta stilling til (se tabell 13, vedlegg 4).

Figur 11: Andel realitetsbehandlede saker i 1983 fordelt på saksområder, i prosent av totalt antall realitetsbehandlede saker (=144) og i prosent av totalt antall saker innenfor saksområdet. Det siste tallet er angitt i parentes (fra tabell 12, vedlegg 4).

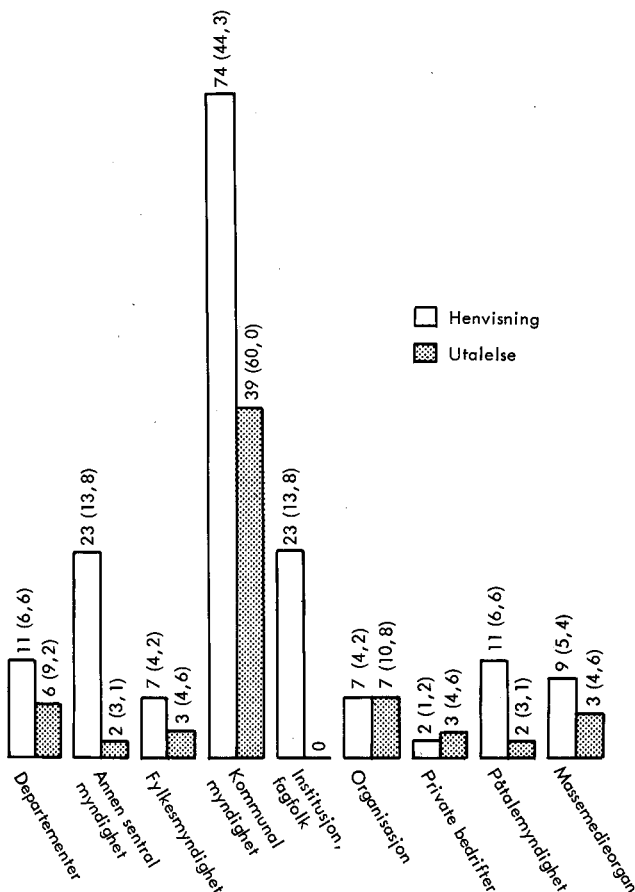

Hensikten med Barneombudets uttalelser er å få vedkommende instans til å rette på de forhold som skaper problemer for barna, å lage planer som bedre ivaretar barns interesser og så videre. Uttalelsene inneholder vanligvis en vurdering av saken ut fra kunnskap om barns behov, forskning om barns adferd, data om problemets omfang i Norge og om virkninger av ulike typer tiltak. Uttalelsene kan derfor også brukes av henvenderen eller andre i deres videre arbeid med saken.

DET ER SÆRLIG KOMMUNALE MYNDIGHETER OMBUDET HENVISER ELLER UTTALER SEG TIL

To tredjedeler av Ombudets uttalelser i enkeltsaker gikk til kommunale myndigheter. Mange av disse gjaldt planleggingssaker, men også barnehage- og skolesaker. Det er også kommunale organer Ombudet oftest henviser til (se tabell 14, vedlegg 4).

Andelen uttalelser til kommunale myndigheter har økt i forhold til 1982 da Ombudet avga flere uttalelser til departementer og andre sentrale myndigheter. Dette skyldes at det i hovedsak var enkeltsaker Ombudet realitets-

Figur 12: Avsluttede enkeltsaker i 1983 fordelt etter hvem Ombudet henviser respektive uttalte seg til. Antall og prosent (fra tabell 14, vedlegg 4).

behandlet i 1983. Det er ellers ikke store forskjeller mellom 1982 og 1983 når det gjelder hvem Ombudet henviser eller uttalte seg til (se tabell 14, vedlegg 4).

OMBUDET HAR IKKE KAPASITET TIL Å FØLGE OPP SAKENES UTFALL

Ombudet har ikke kapasitet til systematisk å følge opp de enkelte saker for å få vite resultatet. Det hender at vi får kjennskap til sakens utfall gjennom lokalpressen, fordi henvender ringer tilbake eller fordi de myndigheter vi har uttalt oss til gir beskjed om hva resultatet ble. Men ut fra disse mer tilfeldige opplysningene er det vanskelig å vurdere hvilken effekt Barneombudets uttalelser har.

Det er dessuten generelt vanskelig å gi en enkel vurdering av hvorvidt Barneombudets virksomhet er nyttig eller ikke. En må her blant annet skille mellom det å vinne fram med barnekrav i en enkeltsak og den virkning Barneombudets uttalelser kan få på lengre sikt. Selv om Barneombudet -

Informasjonsvirksomheten tilfører også kontoret informasjon om hva andre instanser arbeider med, om pågående forskning og kunnskap om barns situasjon. I tillegg gir deltakelse på seminarer og kurs Barneombudet anledning til å lufte ideer og å få uformell respons på forslag kontoret arbeider med.

og barna - for eksempel taper i en bestemt planleggingssak, kan det være at de argumenter Barneombudets uttalelse gir, gjør det lettere å få gjennom barns interesser i neste sak av tilsvarende karakter. Muligheten for dette er kanskje særlig til stede når lokalpressen har gjengitt Barneombudets uttalelse og det blir diskusjon om en sak blant kommunens politikere.

Det er også mange saker som tar lang tid, det vil si at resultatene først vil komme lenge etter at Barneombudet har avsluttet saksbehandlingen. Dette kan gjelde både enkeltsaker og prinsipp saker. Særlig vil prinsipielle forslag om lovendringer og lignende nok ta mange år og måtte fremmes fra flere hold før noen endringer blir gjennomført.

INFORMASJON OM BARNEOMBUDET OG OM BARN ER EN VIKTIG DEL AV VIRKSOMHETEN

Barneombudet har også i 1983 drevet en omfattende informasjonsvirksomhet. Det er stadig nødvendig å spre informasjon om Ombudets eksistens, arbeidsområde og arbeidsmåter. De viktigste virkemidler er foredrag, brosjyrer og massemedia. I tillegg kommer kontaktmøter med myndigheter og organisasjoner.

Barneombudet fikk i 1983 i alt 263 henvendelser vedrørende foredrag på kurs, seminarer og møter. Dette er 72 flere enn i 1982 (se tabell 1, vedlegg 4). Heller ikke i år har Ombudet hatt kapasitet til å si ja til alle forespørsler. Ombudet har selv holdt 64 foredrag og staben for øvrig 13. Anslagsvis har Ombudet på denne måten nådd ut til ca. 5700 mennesker. I tillegg har kontoret vært deltaker på 7 arrangementer.

I 1983 utarbeidet Ombudet ingen nye brosjyrer og har heller ikke hatt noen større utsendelse av brosjyrer. Vi har imidlertid fortsatt etterspørsel etter de tre brosjyrene som ble laget i 1981 og 1982.

I 1983 var det årsmeldingen for 1982 som fikk størst spredning. Årsmeldingen ble trykket i 8500 eksemplarer. Den ble blant annet distribuert til:

- stortingsrepresentanter
- departementer og fylkeskommuner
- sosialstyre, skolestyre og bygningsråd i kommunene
- alle grunnskoler i samarbeid med Grunnskolerådet
- kommune- og høyskolebiblioteker
- pressen

Sammendrag på engelsk, tysk og fransk ble utgitt av Utenriksdepartementet.

Ombudet har videre sendt en oversikt over samtlige av sine høringsuttalelser til fylkesmennenes og fylkeskommunenes administrasjoner.

MASSEMEDIA VISER STOR INTERESSE FOR BARNEOMBUDET

Massemedia har fortsatt vist stor interesse for Barneombudet. Pressen og radio/TV har derfor vært sentrale informasjonskanaler både for å spre opplysning om kontoret og for å reise debatt om viktige saksområder.

I 1983 ble Barneombudet omtalt i pressen 1356 ganger. Dette er noe mindre enn året før og kan vel forklares med at interessen for Ombudet som nyopprettet organ ikke lenger var tilstede. I tillegg kommer artikler i fagpressen og Ombudets faste spalte i tidsskriftet Foreldre og Barn.

Når det gjelder radio og TV har Ombudet deltatt i nyhetsprogrammer og programmer om spesielle temaer. Ombudet har også medvirket i en del utenlandske programmer.

Saker som vakte stor interesse og debatt var blant annet:

- barn og ris
- kontroll av barnepornografi
- barns rettigheter - hvordan grunnskoleloven og andre deler av lovverket ivaretar barns interesser
- spørsmålet om en egen lov om barns oppvekstmiljø
- Barneombudets årsmelding for 1982.

Barneombudet arrangerte en egen pressekonferanse om årsmeldingen i samarbeid med Statens informasjonstjeneste.

INFORMASJONEN TIL BARN MÅ INTENSIVERES

Barnegenerasjonene skifter fort. Det er derfor nødvendig med kontinuerlig informasjon til barn. Kunnskapen om Barneombudet må være "fersk" hvis barn skal bruke Ombudet når de trenger det.

Det er særlig påminnelse gjennom de "levende" media som barn legger merke til. Barnehenvendelsene kommer gjerne etter at Barneombudet har vært omtalt i et radio- eller TV-program. I 1983 har Ombudet ikke deltatt i egne barne- og ungdomsprogrammer i Norsk Rikskringkasting. Dette kan bidra til å forklare at antallet barnesaker har gått noe ned i forhold til 1982 (se tabell 2, vedlegg 4).

Barn leser ikke aviser på samme måte som voksne og legger ikke så lett merke til omtale av Barneombudets arbeid. Men de ganger avisene har hatt innslag om Barneombudet spesielt rettet til barna, har dette gitt resultater. I 1983 kom flere av barnehenvendelsene etter en pressemelding vedrørende endring av Barneombudets spesielle telefontid for barn. Det har også kommet mange barnetelefoner når vi ved besøk rundt om i landet har laget en telefontime for barn i samarbeid med lokalpressen.

Informasjon til skolene er en annen viktig måte å nå ut til barna på. Men også denne må stadig gjentas. Det er ikke sikkert at brosjyren som kom i 1982 blir brukt i 1983 og så videre. Barneombudet laget ingen spesielle brosjyrer til barn i 1983, men startet, i samarbeid med Statens informasjonstjeneste, arbeidet med en plakat og brosjyre om barns rettigheter og plikter på ulike alderstrinn. Denne vil bli distribuert til skolene i 1984.

OMBUDET LEGGER VEKT PÅ Å OPPRETTE KONTAKT MED MYNDIGHETER OG ORGANISASJONER

Barneombudet hadde i løpet av 1983 kontakt med en rekke nasjonale myndigheter og organisasjoner. Vi hadde blant annet møter med flere departementer, de øvrige Ombudene, Norsk Rikskringkasting, Norsk Lærerlag, Norges Husmorforbund, Kristelig Folkeparti, Redd Barna og Handlingsutvalget mot barneulykker.

Barneombudet har også søkt å få kontakt med kommunale og fylkeskommunale myndigheter i forbindelse med rådsmøtene. To av de tre rådsmøtene i 1983 ble lagt utenfor Oslo; ett i Trondheim og ett i Tromsø. På disse møtene ble barns situasjon diskutert med representanter fra fylkesmannens og fylkeskommunens administrasjoner. I Trondheim hadde rådet også et felles møte med styret for NAVF's Senter for barneforskning.

En rekke utenlandske myndigheter og organisasjoner er opptatt av Barneombudet og har besøkt kontoret. I 1983 kom det blant annet besøk fra dansk OMEP; Rädda Barnen, Lekmiljörådet og Kommitjonen för barns levnadsförhållanden fra Sverige; det finske Mannerheims barnskyddsförbund. Ombudet har selv besøkt Gambia og hadde da kontakt med SOS-barnebyer, justisministeren og sosialministeren.

Del II: Gode oppvekstvilkår for barn på ulike alderstrinn

EN RIMELIG TILFREDSSTILLELSE AV BARNES BEHOV ER EN HOVEDBETINGELSE FOR GODE OPPVEKSTKÅR

Utgangspunktet for Barneombudets arbeid er at en rimelig tilfredsstillende av barns behov er en hovedbetingelse for at barn skal ha gode oppvekstvilkår. De problemer og mangler Barneombudet får kjennskap til gjennom sin saksbehandling blir derfor alltid sett i forhold til barns spesielle behov.

Barn på ulike alderstrinn har ulike behov. Gode vilkår for små barn gir ikke nødvendigvis gode betingelser for store barn. Å ha en voksen i umiddelbar nærhet hele tiden er en livsbetingelse for de aller minste, mens de store kan klare seg uten uavbrutt tilsyn. Endring av behov fører til endrede krav. De aller minste trenger først og fremst omsorg, mens de større har behov for grensetting og disiplin. De store trenger god plass til fysisk utfoldelse, noe de aller minste ikke trenger.

Endringer i samfunnet må også føre til endringer i kravene til hvordan samfunnet skal gi barn gode oppvekstbetingelser. Når for eksempel barnetallet synker og familiene blir mindre, må barns behov for sosial læring i forhold til andre barn ofte løses utenfor familien. Når et økende antall foreldre

arbeider utenfor hjemmet, må det legges til rette for tilsynsordninger, også for skolebarn. Med økende trafikk kommer behovet for å sikre skolevegen og lekeområdene.

Det finnes flere måter å dekke barns behov på. Det er viktig å vurdere barnets totale situasjon i hjemmet, i skolen, i lokalmiljøet også videre. Samfunnets innsats må særlig ta sikte på de barnegruppene som har de største problemene. Mangler på et område kan kanskje kompenseres med tiltak på et annet. Kartlegging av hvilke udekkete behov barn på stedet har er nødvendig for å finne løsninger som passer med de lokale forhold for øvrig.

Hvis barns grunnleggende behov blir tilfredsstillende kan mange problemer forebygges. Det er derfor viktig at en ikke bare ser på hvilke problemer barn har i dag. En må også arbeide for å ta vare på de eksisterende kvaliteter ulike miljøer og ulike tiltak gir.

I DET FØRSTE LEVEÅRET TRENGER
BARN FØRST OG FREMST OMSORG
OG STIMULERING

To forhold er av avgjørende betydning for utviklingen i det første leveåret:

1. Et stabilt forhold til få og faste omsorgspersoner.
2. Tilstrekkelig stimulering.

1. Et stabilt kontaktforhold til få og faste omsorgspersoner.

Av omsorgsfulle voksne lærer barnet at mennesker er til å stole på. Brytes det nyopprettede tillits- og kontaktforholdet kan dette ha virkninger på barnets emosjonelle og intellektuelle utvikling helt til voksenalder. Eventuelle skadevirkninger kan forebygges ved at barnet får en ny, fast omsorgsperson i stedet for eller i tillegg til de(n) opprinnelige. Dette innebærer for eksempel at en "dagamma" kan være god erstatning, så sant "dagammaen" gir god omsorg og er fast og stabil over lengre tid.

Å bryte kontaktforhold er mest betenkelig fra 3-4 måneders alder, med avtagende virkning fra ett-års alder og oppover til skolealderen.

2. Tilstrekkelig stimulering.

Vanlige hjem med god omsorg og kontakt vil som regel gi en stimulerings-situasjon som er rikholdig nok til å fremme normal utvikling så sant grensene for barnet ikke blir for stramme. I de tilfellene hjemmene ikke klarer denne oppgaven, eller barnet vokser opp på institusjon, må samfunnet sørge for å gi det muligheter for stimulering og aktivitet.

I ANNET TIL SJETTE LEVEÅR
TRENGER BARN Plass TIL UT-
FOLDELSE OG MULIGHET TIL Å
UTVIKLE SELVSTENDIGHET

Denne aldersgruppen har fortsatt et stort behov for kontakt og omsorg. Samtidig øker behovene for:

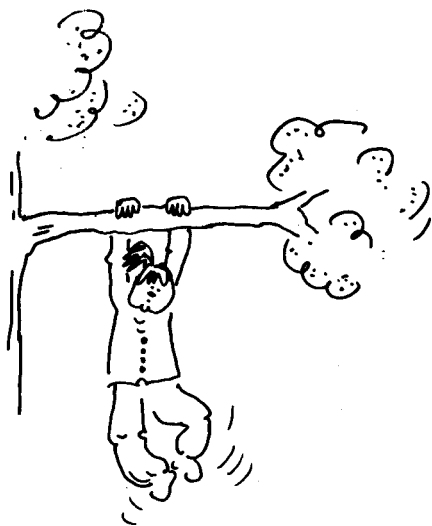
1. Plass til motorisk utfoldelse under tilsyn og i trygge omgivelser.
2. Språkstimulering, basert på konkrete erfaringer/læring.
3. Selvstendighetstrening kombinert med grensesetting.
4. Sosial læring gjennom samvær med andre barn.

1. Plass til motorisk utfoldelse under tilsyn og i trygge omgivelser.

Barn lærer å gå, løpe, krype, klatre og hoppe i disse årene. Mot slutten av fasen kan de også klippe, tegne, sage, hamre og sy. Dette betyr at det skjer en enorm utvikling i både grov- og finmotorikk, hvilket innebærer at barn trenger plass og muligheter til å prøve, øve og mestre. Det skjer mange ulykker i disse årene. Barna har ikke oversikt over konsekvensene av hva de gjør. Det er derfor avgjørende med trygge omgivelser og med tilsyn.

2. Språkstimulering, basert på konkrete erfaringer/læring.

I ett-års alder kan mange barn enkelte en-stavelles-ord. I 6-7-årsalder er språket enklere, men likevel tilnærmet voksnes språk. Mye av denne læringen foregår ved at andre mennesker snakker til og med barnet og at barnet hører andre snakke til hverandre. Men språklæringen og den intellektuelle utviklingen er også i stor grad avhengig av at barnet får erfaringer med ting (hva som er tungt/lett, stort/lite, mykt/hardt, varmt/kaldt), med årsakssammenhenger (hva faller ned/blir stående, går opp i hverandre, kan trille, sprette og så videre) og med reaksjoner fra andre mennesker.

3. Selvstendighetstrening kombinert med grensesetting.

I annet og tredje leveår fører blant annet den motoriske utviklingen til at barn har et enormt behov for å bestemme selv. De trenger å prøve seg, gjøre det de klarer selv, få ta de valg og avgjørelser som de kan mestre. Krav tilpasset modenhet er viktige for å utvikle selvfølelse, selvtillit og selvstendighet. Balansegangen kan bli vanskelig, fordi barnet hverken kan eller bør få prøve eller bestemme alt det tror det kan klare. Det er de voksnes ansvar å sette de nødvendige forbud og rimelige grenser for hva som er tillatt.

I 3-5 leveår er barn opptatt av i hvilken grad de selv kan ta initiativ og når de må bøye seg for andre. De begynner å bygge inn i seg selv de normer og regler andre setter, slik at de etter hvert vet at disse gjelder også når de voksne ikke er til stede. Dette er nå som senere langt lettere for barn der regler og normer er entydige og når barn opplever at prinsipp og praksis stemmer overens. Nettopp fordi barn i denne alderen er opptatt av årsaks- og virknings-sammenhenger, kan de få støtte i moralutviklingen når forbud er forståelige og reaksjoner på egen adferd kommer som en logisk konsekvens av det barnet har gjort.

Ofte er det lettere for barn å akseptere forbud/påbud og grenser når disse også kommer fra andre voksne i tillegg til foreldrene og når barnet ser at de også gjelder andre barn enn dem selv.

4. Sosial læring gjennom samvær med andre barn.

Barn i 2-3-årsalderen har glede av samvær med andre barn, men behovet for kontakt med andre barn øker sterkt fra tre-årsalderen og oppover. Barn lærer normer og regler av hverandre såvel som av voksne. Enda viktigere er det å lære hvordan jevnaldrende reagerer på egen adferd, hvordan samlek og samarbeide foregår, og i hvilken grad det er mulig å dele følelser og idéer med jevnstore mennesker.

Medspillere er også nødvendig for eksempel i rollelek, der det er vanskelig å prøve ut en rolle alene. Voksne er nødvendige som støttespillere blant annet for å hjelpe barna med konfliktløsning eller for å gi barn arbeidsoppgaver de kan ha ansvar for, enkeltvis eller sammen.

I BARNESKOLEALDEREN MÅ BARN FÅ ANLEDNING TIL Å MESTRE GRUPPERELASJONER, ARBEIDSOPPGAVER OG INTELLEKTUELL VITEN

Før de skal begynne på skolen har barn vært gjennom en utvikling som i stor grad er preget av mestring, - av seg selv, av forholdet til foreldre og gradvis i forhold til andre barn. Likevel kan en med rette si at mestringen får nye dimensjoner i skolealderen. Hovedbehovene i denne fasen kan samles under betegnelsen mestring, i flere sammenhenger:

1. Mestring av grupperelasjoner, tilhørighet, regler og ferdigheter.
2. Mestring av arbeidsoppgaver, ansvar og plikter.
3. Mestring av intellektuell viten og faktiske kunnskaper.

1. Mestring av grupperelasjoner.

Fra 6-7-års alder orienterer barnet seg for alvor mot gruppen av jevnaldrende og mere bort fra de voksne, selv om foreldre og familie enda er viktige. I familien kan de lære om de gjensidighetsbånd som binder en familie sammen. Trøst, oppmuntring og støtte er ofte lettere å få hjemme enn ute. Dessuten kan barn lettere eksperimentere med oppfatningen av riktig og galt, rettferdighet og urettferdighet overfor familiens medlemmer enn i forholdet til "gjengen".

Livet i gruppen gir læringsmuligheter for andre sosiale ferdigheter, og for opplevelse av gruppeprosesser som kommer i tillegg til det barnet lærer hjemme. Å være medlem av en gruppe, organisert eller uorganisert, er derfor viktig i forhold til frigjøringen fra de voksne. Gruppen er også vesentlig for barnets moralutvikling. Barn er opptatt av regler, - for lek såvel som for sosial adferd. Først i 10-12 års alder oppfatter barn at regler er noe gruppens medlemmer

kan bli enige om og om ønskelig forandre. Dette henger blant annet sammen med barnas økende evne til å tenke mere abstrakt og mindre ut fra seg selv.

Gruppens virkning på den enkelte er blant annet avhengig av personlighetsutviklingen før og i denne fasen, gruppens sammensetning, styrke, målsetning og moral. Varighet og størrelse varierer fra få dager med skiftende "bestevann" til organiserte grupper med faste medlemmer som holder sammen over lang tid.

2. Mestring av arbeidsoppgaver, ansvar og plikter.

Skolen krever arbeid av elevene, men også hjemme kan barna oppleve styrking av selvfølelse og mestring ved å bli produktivt medansvarlig i fellesskapet. Barn trenger også å lære å ta konsekvensene av egen adferd. De vil gjerne oppføre seg som voksne og er derfor ofte villige til å påta seg deler av et "voksent" ansvar.

Forutsetningen for at barna skal ta ansvaret alvorlig, er at de voksne også gjør det, og ikke for eksempel gjør jobben til barnet dersom barnet glemmer den

eller kommer for seint. På samme måte trenger barn hjelp til å oppfylle sine forpliktelser når de har ødelagt noe eller gjort noe galt. En del av ansvarsopdragelsen i denne alderen ligger i ikke å overta oppgaver som barnet har fått av andre for eksempel lekser, møtetider ved fritidsaktiviteter og lignende.

3. Mestring av intellektuell viten og faktiske kunnskaper.

I førskolealderen har barn en subjektiv og konkret måte å forholde seg til verden på. I løpet av skolealderen søker barnet på en mer objektiv og relativistisk måte å få tingene på plass i riktige sammenhenger. Ny informasjon er nødvendig fordi barnet stadig stilles overfor og stiller seg selv overfor nye spørsmål om årsaker, virkninger og funksjoner.

En skole som stimulerer oppdagerlyst og nysgjerrighet, mestringlyst og behovet for ny viten er derfor et riktig og viktig ledd i barnets utvikling. Informasjon formidles også gjennom massemedia og ved de erfaringer barn gjør i lek og aktivitet utenfor skolen.

Med økende evne til å se sammenhenger, til å tenke logisk og til å skille virkelighet fra fantasi, øker muligheten for å integrere informasjon fra

ulike kilder og til å overføre erfaring og viten fra et felt til et annet. Slik kan barn i skolealder bruke tenkning til å løse sosiale problemer eller overføre konkret erfaringslæring til teoretiske abstraksjoner.

UNGDOM TRENGER UTFORDRINGER FOR Å UTVIKLE EGENIDENTITET OG FOR Å FORBEREDE SEG PÅ VOKSENROLLEN

Fysisk såvel som psykisk og sosialt skjer det en voldsom utvikling i 12-18 års alderen. I disse årene skjer overgangen fra å være barn til å skulle være voksen, det vil si forberedelsene til voksen status og funksjon. Hovedmotivet for handling og adferd blir å finne fram til egenidentitet i vid forstand.

Å finne ut hva som virkelig er ens eget, er vesentlig. Dette fører ofte til at den unge forkaster tidligere aksepterte normer og adferdsformer, for å prøve ut andre måter å forholde seg på, i forhold til moral såvel som til handlinger. Gruppenormer blir viktige som alternativ til foreldrenormene. Gruppen blir også et prøvelfelt der handlingsalternativer testes. Dette betyr ikke at foreldremoraleen forkastes for all fremtid, - den tas ofte opp igjen når opposisjonstrangen gir seg.

Det er viktig at foreldre og andre voksne står klart på egne verdier og holdninger, slik at den unge har noe å bryne seg mot. Dessuten er verdier som ikke er blitt diffuse underveis lettere å ta opp igjen senere.

De unge prøver å orientere seg i retning av det de selv vil være og stå for som voksne, som yrkesutøvere, familiemedlemmer og samfunnsborgere. I denne prosessen trenger de konkret kunnskap og erfaringer fra ulike samfunnsområder.

Særlig viktig er viten om og erfaringer fra arbeidslivet. De unge vil ellers lett bli usikre på yrkesvalg og på hvordan arbeidssituasjonen vil bli. Uklare forventninger får også betydning for utviklingen av egenidentiteten. Jo mer de unge vet om arbeids- og yrkesmulighetene, jo lettere er det å kunne innstille seg på en voksen arbeidsrolle som svarer overens med egne interesser. Jo mindre mulighetene er for å få en jobb som svarer til ønsker og interesser, jo større blir den unges usikkerhet.

Forventningene til fremtiden gjelder ikke bare yrkeslivet, men alle sider ved det samfunn de unge skal leve i. Når de unge for eksempel gjennom massemedia får formidlet en rekke dystre fremtidsperspektiver (atomtrussel, forurensnings-

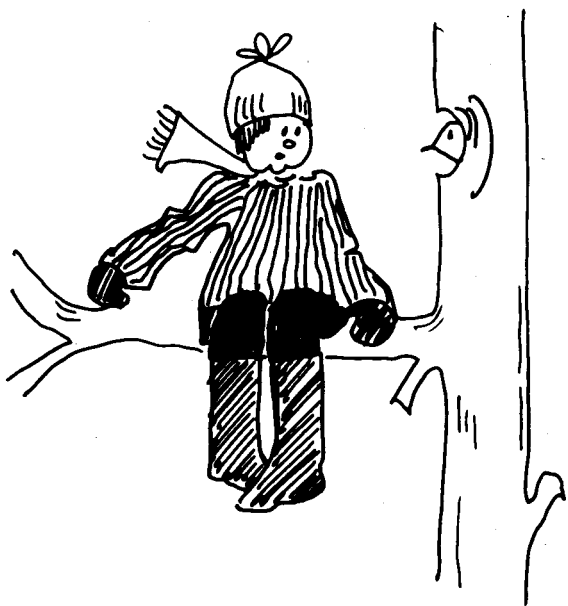
faren, overbefolkningsproblemer, ressursmangel og så videre) blir det vanskeligere å møte fremtiden med pågangsmot og optimisme. Avmakt og pessimisme kan imidlertid motvirkes ved engasjement for og arbeid med "en sak".

I denne fasen er det kanskje enda viktigere enn ellers at skolen i tillegg til kunnskaper formidler verdier. Det er skolen som kan gi de unge kunnskap om samfunnet rundt dem, om hvordan de unge kan få positivt utbytte av informasjonsmassen i de nye tekniske hjelpemidler. Videre er det ikke minst skolen som kan gi de unge erfaringer med deltagelse i beslutningsprosesser. Opplevelse av å kunne være med og påvirke det som skjer rundt dem er et virkemiddel mot pessimisme. Samtidig lærer de unge hvilke virkemidler som kan brukes i en slik demokratisk prosess.

BARNES BEHOV BLIR IKKE GODT NOK IVARETATT

Norge er et av verdens rikeste samfunn. Vi vil gjerne se det som et godt samfunn - et velferdssamfunn som dekker de behov barn og andre svake grupper har. Og det er klart at barn i Norge har det bra på mange måter. Barn i Norge får mat, klær, bor som regel i gode boliger og de får gå på skole. I mange deler av verden er dette ikke noen selvfølgeligheter.

Likevel er det klart at barns behov på en rekke områder ikke blir godt nok dekket. Henvendelsene til Barbeombudet gir en rekke eksempler på dette. Andre eksempler og annen dokumentasjon av barneproblemer finner vi i forskningsrapporter og artikler i pressen.

PROBLEMER TILKNYTTET DET FØRSTE LEVEÅRET

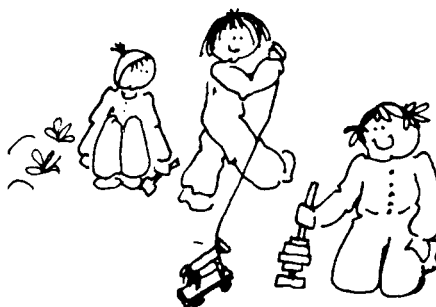
Problemskapende forhold i første leveår som Barneombudet har fått henvendelser om, er blant annet at:

- fødeavelingene ikke alltid gir optimale betingelser for etablering av kontakt mens mor og barn er på klinikken. Noen mødre opplever at de ikke får god nok hjelp til å komme i gang med ammingen.
- permisjon med lønn etter nedkomst avsluttes i barnets mest sårbare periode med hensyn til adskillelse fra primær omsorgsperson. Småbarnsforeldre tvinges på grunn av økonomien ut i full jobb på et tidspunkt som er uheldig for barnet.
- private omsorgsordninger, som tillegg til foreldrene, kan være kortvarige, skiftende og av dårlig kvalitet, uten at det finnes hjemmel for kontroll. Dette rammer særlig de minste barna.
- foreldrene ikke har et godt nok sosialt nettverk eller ikke kan få hjelp og avlastning. Foreldre som avlastes fungerer bedre enn foreldre som har ansvaret alene. Å være alene om døgnomsorgen for et lite barn kan øke sjansene for mishandling.

Nedenfor beskriver vi noen av de forhold som skaper problemer for barn i ulike aldersgrupper. Vi har valgt ut noen av de forhold som er tatt opp i henvendelser til Barneombudet og som er lett å koble til de behov vi har skrevet om.

Oversikten er således langt fra uttømmende. Når vi ser på problem i forhold til behov får vi blant annet ikke fram at det er store forskjeller med hensyn til behovsdekning for barn med ulik familiebakgrunn, fra ulike miljøer. Mange problemer går på tvers av aldersgrupper eller gjelder familiens totale situasjon. Eksempler på dette er utilstrekkelige økonomiske støtteordninger til enslige forsørgere, uklare rettigheter for barn med spesielle behov, manglende informasjon til foreldre i skilsmissspørsmål eller i barneoppdragelsesspørsmål generelt.

Beskrivelsen av problemer innenfor Barneombudets saksområder i Del III utdyper bildet av hva som skaper vanskeligheter for noen barn.

PROBLEMER TILKNYTTET ANNET TIL SJETTE LEVEÅR

Når det gjelder problemer som særlig kan knyttes til 2-6 leveår, har Barneombudet blant annet vært opptatt av at:

- tre fjerdedeler av barn under 7 år ikke har mulighet for barnehageplass. Synkende barnetall i familiene og nabolagene, trange boliger, øket trafikk i bomiljøene og det store antall barneulykker betyr at barnehager ofte er nødvendige for å dekke barns behov for sosial læring og trygg lek, og for erfaringer og læring på alle plan.
- barnemishandling og omsorgsvikt ofte først oppdages når barna er i barnehagealderen. Når enkelte tilfeller oppdages sent, kan det være barn som ikke regelmessig er på helsestasjon eller har plass i barnehage.
- foreldre til førskolebarn ikke får nok veiledning i oppdragelses spørsmål, blant annet fordi "naturlige rådgivere" som besteforeldre, ikke lenger bor nær familien. Ofte er det heller ikke andre støtte spillere i nærmiljøet.
- det mangler sikringstiltak som kunne forhindre ulykker som nettopp denne aldersgruppen er særlig utsatt for, for eksempel sikring av komfyr, medisinskap og ovner, utforming av gelender og rekkverk slik at små barn ikke kan falle ut gjennom dem, sikring av vinduer og trapper.
- barn mangler gode og trygge utendørs utfoldelsesmuligheter. Disse begrenses når bil og barn skal bruke den samme plassen og der barn og biltrafikk ikke er skilt klart fra hverandre.
- klimaforhold, særlig nordpå, begrenser uteleken der utelekeplassen ikke er skjermet og/eller tilstrekkelig belyst.

- moderne driftsbygninger og økende antall maskiner kan true barns trygghet i landbruksmiljøet, det vil si der det tidligere var gode lekemuligheter.
- barneparken ikke har nok personale. Barneparken er et tilbud til utelek under tilsyn og sammen med andre barn. Men med for eksempel 19 barn og 1 voksen er det et spørsmål om barnas sikkerhet er godt nok ivaretatt.

PROBLEMER TILKNYTTET SKOLEALDEREN

De saker Barneombudet har fått viser at følgende forhold er blant de som skaper problemer for barna:

- barns rettferdighetssans krenkes når regler unødige gjelder bare for voksne eller bare for barn, i borettslag eller skole.
- at barn ikke får nødvendig tilsyn, voksenkontakt og veiledning utenom skoletiden, særlig der begge foreldre er borte når barnet kommer fra skolen.
- at skolen ikke oppfyller lovens intensjoner om å legge forholdene slik til rette at barn med spesielle behov kan gå i vanlig skole eller at de på andre måter får utviklet evner, anlegg og muligheter.
- at barn ikke har egnede steder ute og/eller inne der de kan drive med konstruktive aktiviteter. Dette kan gjøre at de heller oppsøker videovisninger eller spillehaller.

PROBLEMER I TILKNYTNING TIL UNGDOMSALDEREN

Barneombudet har ikke fått mange saker vedrørende ungdoms- alderen, men vil likevel peke på at det er problematisk når:

- unge som søker ut av familien ikke finner oppholdssteder og konstruktive tilbud tilpasset ulike grupper i nærmiljøet.
- den reelle muligheten for arbeids- løshet gjør det vanskelig å for- berede seg til voksen yrkesaktivi- tet. Er det heller ikke mulighet for videreutdanning, er det nesten umulig for de unge å få en meningsfull tilværelse.
- det ikke finnes alternative boligtilbud utenfor familien for ungdom.

DET ER ET KLART SAMFUNNSANSVAR Å TILGODESE BARNES BEHOV

Det er mange forklaringer til at barns behov ikke blir ivare- tatt. Mange ganger har de som tar beslutninger og som plan- legger samfunnet ikke nok kunn- skap om hva barn trenger. Da blir det vanskelig å se hvilke konsekvenser beslutningene får for barna. Barneombudet ser det som en vesentlig oppgave å arbeide for en økt forståelse for og vilje til å oppvurdere barns og unges behov ved samfunnsplanleggingen.

Det kan også være slik at de som har myndighet bare tenker på barn i forbindelse med typiske barnetiltak som barnehager, skoler, lekeområder og så videre. Det er lett å glemme at for eksempel arbeidsmarkeds- industri- og samferdselspolitikk også får virkninger for barnefamiliene og barna. Etter Barneombudets opp- fatning må hensynet til barn inn i beslutninger på alle områder og alle plan.

Andre forklaringer til at vi ser en rekke barneproblemer, er knyttet til at barn er en svak gruppe. Barn deltar ikke selv i samfunnets beslutningsprosesser og kan heller ikke påvirke beslutningene på samme måte som andre interessegrupper. Derfor vinner ofte andre gruppers krav fram på bekostning av hensynet til barna. Vi ser også at an- svaret for barn lett pulveriseres, det vil si at saker skyves fra instans til instans.

Barn er avhengig av at andre taler deres sak. Når foreldrene, organisasjoner og lignende ikke makter denne oppgaven, må politikere og offentlige myndig- heter ta ansvar for at barns behov blir dekket. Det er helt klart at det er disse som har det over- ordnede ansvar for at barna får et godt oppvekstmiljø.

VIKTIGE TILTAK FOR Å SIKRE BARN ET GODT OPPVEKSTMILJØ

Ut fra det vi vet om barn behov og problemer, blir det viktig at samfunnet:

- gir småbarnsforeldre økede til- bud om veiledning i oppdragelses- spørsmål.
- sørger for at alle fødeavdelinger gir mor og barn optimale beting- elser for opprettelse av kontakt og tilstrekkelig hjelp i amme- situasjonen.

- gir barn lovhjemlet rett til helsekontroller.
- utvider permisjonsordningen med lønn etter fødselen til ett år.
- gir småbarnsforeldre økonomiske muligheter til å velge om de vil bli hjemme, ha redusert arbeidstid eller full jobb.
- finner fram til ordninger som kan sikre de aller minste stabile og kvalitativt gode erstatningsordninger når foreldre ikke har hele den daglige omsorgen. Gir retningslinjer for godkjenning av tilsynsordninger slik at barn sikres faglig og fysisk forsvarlige forhold.
- gir særlig enslige forsørgere og familier med barn med spesielle behov muligheter for avlastning og støtte i nærmiljøet.
- sørger for informasjon om og eventuelt gir nødvendige lov-hjemler for å hindre barneulykker i hjemmene, for eksempel for sikring av medisinskapp og stikkontakter.
- sikrer barn trygge lekemuligheter utendørs, ved å stille krav til bolig- og vegtrafikkplanlegging og ved å sikre åpne dammer og bekker i nærheten av lekeplasser.
- gir barn gode erstatninger når lekearealer blir brukt til andre formål.
- gir barn lovhjemlet rett til barnehageplass i den grad barnet har behov for dette.
- gir barn tilbud om konstruktive aktiviteter i fritiden, ikke bare som organiserte fritidsklubber, organisasjoner og lignende.
- sikrer arealer tilpasset barn som har vokst fra huske og klatrestativ og trenger byggematerialer og annet.
- sørger for tilstrekkelig med midler til å gi barn med spesielle behov de spesial-

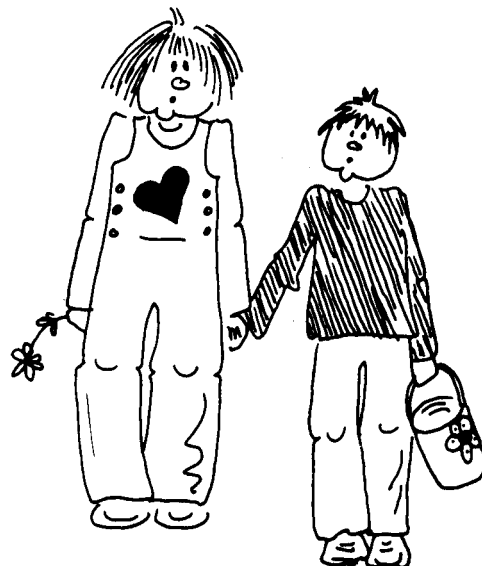

pedagogiske tilbud barnet har krav på.

- legger til rette fritidshjem og eventuelt andre tilsynsordninger for de skolebarn som trenger dette.
- legger til rette for varierte ungdomstilbud, slik at unge med ulike interesser kan finne konstruktive gruppetil-hørigheter.
- sørger for at alle unge har mulighet til arbeid eller utdanning.
- satser på å kunne tilby ungdom kollektive botilbud i overgangen fra barndommens kjernefamilie til egen familie.
- tar de unge med i beslutningsprosesser, særlig der de unge opplever at beslutningen angår dem direkte, dels for å gi dem erfaring, dels for å gi dem opplevelsen av at det nytter å være med på å påvirke det som skjer i samfunnet.

Skal barn få gode oppvekstkår må disse generelle tiltakene selv-sagt konkretiseres mer. I årsmeldingens Del III beskrives hva Barneombudet har gjort for å fremme barns interesser på noen av områdene

Del III: Prinsipp-saker og høringsuttalelser innenfor ulike saksområder

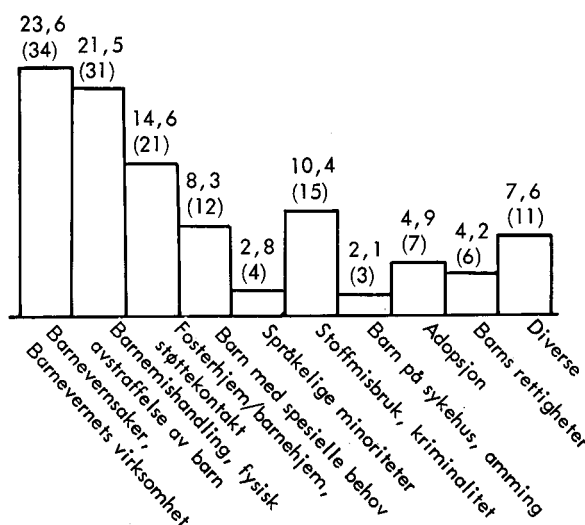
BARN I SPESEIELLE LIVSSITUASJONER

En vanlig livssituasjon for et barn består av dagligliv i familien, barnehage eller skole og fritid i nærmiljøet. "Barn i spesielle livssituasjoner" bor som regel ikke i egen familie, men for kortere eller lengre tid i institusjon (barnehjem, sykehus, spesialinstitusjon, fengsel). Bor de i egen familie, er situasjonen spesiell fordi barnet mishandles. Å bo hos fosterforeldre kan også betegnes som en spesiell livssituasjon, så det er klart at "spesiell livssituasjon" også kan gi gode kår for barnet. Forutsetningen er da at fosterhjems plasseringen er grundig forberedt og får en god oppfølging.

Barn som har en vanlig livssituasjon, men selv har spesielle behov som skaper vansker i barnehage/skole og lignende omhandles ikke her, men i de respektive kapitler om barnehage/skole og andre.

Sakene innenfor dette saksområdet dreier seg blant annet om barnevernets virksomhet, fosterhjem, barnemishandling, stoffmisbruk, kriminalitet, barn på sykehus og også spørsmål om barnevern i vid forstand. Det kan se ut som nesten 60% av sakene har tilknytning til barnevernet. Imidlertid er også fysisk avstraffelse av barn, som ble tatt opp av mange i 1983, tatt med her. Disse sakene blir sjelden barnevernssaker.

Antallet saker har holdt seg noenlunde stabilt siden 1982 (se tabell 15, vedlegg 4). Men antallet barn som har tatt opp slike saker gikk ned i 1983. Det var også færre saker i 1983 enn i 1982 angående barns rettigheter. Dette henger sannsynligvis sammen med måten å klassifisere saker. Egentlig gjelder svært mange saker innenfor alle saksområder nettopp barns rettigheter på ulike saksområder.

Figur 13: Fordeling av saker/problemer innenfor saksområdet "Barn i spesielle livssituasjoner" i 1983. Antall (=144) og prosent (fra tabell 15, vedlegg 4).

Høringsuttalelser

Barneombudet avga 4 høringsuttalelser innen dette området i 1983:

Med hensyn til BARNEMISHANDLING OG OMSORGSSVIKT (NOU 1982:26) støttet Barneombudet utvalgets forslag om at barnets rett til helsekontroll måtte være overordnet foreldres ønske om/motvilje mot å oppsøke helsestasjon. Videre foreslo Ombudet at barns rett til barnehageplass i den grad de har behov for dette bør lovhjemles. Barnehage har en viktig plass i forebyggende barnevern og er en nøkkelinstitusjon med hensyn til tidlig diagnostisering av barnemishandling.

Videre støttet Ombudet forslag om et tillegg til lov om barn og foreldre der det slås fast at det er forbudt å slå også barn og at barn ikke skal utsettes for andre former for krenkende behandling.

I uttalelsen la Ombudet vekt på at vanskjøtsel og omsorgssvikt kan ramme grupper såvel som individuelle barn. Samfunnet forsømmer barna for eksempel når det ikke sørges for trygge lekeplasser og skoleveger, og når barnefamilienes kår blir for byrdefulle, eller når samfunnet ikke sørger for tiltak som kan beskytte barn og unge mot uheldig påvirkning, for eksempel gjennom massemedia (vold og porno). I tråd med dette understreket Ombudet betydningen av at barnevernet må få en mer sentral rolle i kommunalpolitikken generelt. Blant annet bør barnevernsnemndas medlemmer også trekkes inn i viktige kommunale utvalg, særlig de som har planleggingsansvar i kommunen.

Høringsuttalelsen om NEMNDER PÅ KOMMUNEPLAN (NOU 1982:38) berørte også dette feltet. Barneombudet anbefalte sterkt at barnevernsnemnda bør opprettholdes og også gis et utvidet ansvar for barns oppvekstvilkår, jfr. barnevernslovens § 1. Dette er i tråd med uttalelse fra Sosialkomiteén i Stortinget våren 1983. Flere

kommuner har likevel lagt ned barnevernsnemnda eller omorganisert så barnevernsnemnda er lagt inn under (helse- og) sosialstyret. Barneombudet har derfor bedt om å få klarlagt kriteriene for å gi dispensasjon fra barnevernsloven.

LOVBESTEMMELSER, FORSKRIFTER OG RETNINGSLINJER FOR FYLKESKOMMUNENS ANSVAR INNEN BARNEVERNET OG OM BARNEVERNSINSTITUSJONER. Ombudets kommentarer gikk i hovedsak ut på å få klarere fram at hensynet til barnet må være det overordnede. Videre bør fylkeskommunens plikter presiseres klarere, for eksempel ansvar for å opprette en formidlingssentral og å gi faglig veiledning.

Ombudets viktigste kommentarer til UTKAST TIL LOV OM ADOPSJON var å foreslå og begrunne behovet for å gi loven en egen formålsparagraf om likestilling mellom egenfødte og adopterte barn, der det også slås fast at hensynet til barnets beste må være det avgjørende i alle spørsmål vedrørende adopsjon.

I en uttalelse til HANDLINGSPROGRAM MOT KVINNEMISHANDLING la Ombudet særlig vekt på at krisesentra for kvinner må utformes slik at barn som oppholder seg der gis tilfredsstillende forhold.

Prinsipp saker

En av de viktigste prinsipp sakene innenfor dette saksområdet har også i 1983 vært spørsmålet om hvordan samfunnet skal forhindre at barn blir utsatt for FYSISK AVSTRAFFING. Barneombudet bidro allerede i 1982 til bred offentlig debatt om ris av barn. I 1983 har Ombudet i sin høringsuttalelse til NOU 1982:26 støttet barnemishandlingsutvalgets forslag. Utvalget har foreslått at en bestemmelse om at: "Barnet skal ikke utsettes for fysisk avstraffing eller annen krenkende behandling" tas inn som tillegg til lov om barn og foreldre. Videre har utvalget foreslått et tillegg til straffelovens § 228, 3. ledd, om at provokasjon fra barn under 10 år ikke skal føre til strafffrihet.

Barneombudet har tatt opp forslagene med justisministeren og bedt om at de skulle få en særlig rask behandling. Videre har Ombudet på bakgrunn av en enkeltsak skrevet en uttalelse til Riksadvokaten vedrørende de juridiske og psykologiske sider ved fysisk avstraffelse. Ombudet har også bedt Sosialdepartementet vurdere uttalelser som kunne tyde på at sosialsjefen (administrativ leder av barnevernet) i en kommune anbefalte foreldre å bruke ris på barna sine. Svar fra Sosialdepartementet forelå ikke innen årets utløp.

Det er helt klart - ikke minst ut fra debatten - at tillegget til lov om barn og foreldre er nødvendig for å klarlegge barns rett til beskyttelse mot overgrep. Det er like klart at forslaget - som ventes fremmet for Stortinget våren 1984 - må følges opp med en bred informasjonskampanje, noe Barneombudet har pekt på overfor både Sosialdepartementet og Justisdepartementet.

Arbeidet med FAKTASAMLING OM FUNKSJONSHEMMEDE BARNs RETTIGHETER, aktuelle støtteordninger, ansvarlige organ og så videre ble fortsatt i 1983. Sosialdepartementet er blitt bedt om

å bruke det materialet Ombudet utarbeidet som grunnlag for informasjon til kommunale organer og andre.

Andre prinsipp saker har blant annet omhandlet:

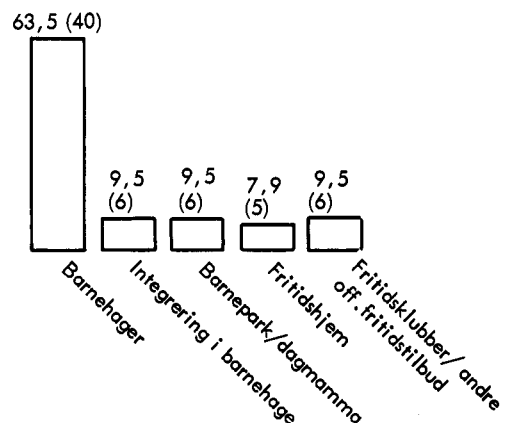
- Foreldres erstatningsansvar hvis barn med funksjonshemninger ødelegger ting i barnehage/skole eller lignende
- Barn på sykehus
- Forhold på fødeavdelingene
- Svangerskapskontroll, tilgang på jordmødre
- Omskjæring av gutter
- Mindreårige og alkohol

Flere av disse sakene vil bli fulgt opp i 1984.

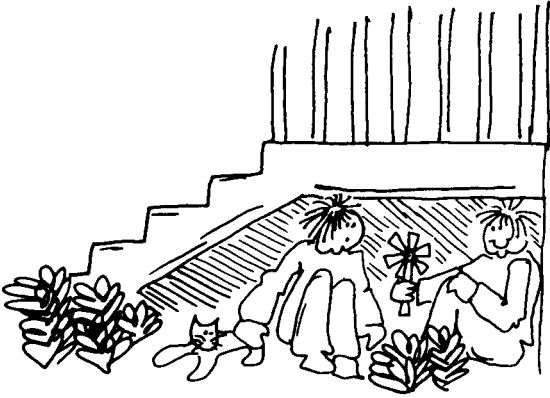
Barneombudet har i forbindelse med blant annet barnevern i vid forstand begynt å se på om det er behov for en egen lov om barns oppvekstmiljø (se side 46 i årsmeldingen).

BARNETILSYN OG OFFENTLIGE FRITIDSTILBUD

Dette saksområdet omfatter barnehager, barneparker, private tilsynsordninger for små barn, fritidshjem, fritidsklubber og andre fritidstilbud i offentlig regi for større barn.

Figur 14: Fordeling av saker/problemer innenfor saksområdet "Barnetilsyn og offentlige fritidstilbud" i 1983. Antall (=63) og prosent (fra tabell 16, vedlegg 4).

Fordelingen av saker er stort sett den samme i 1983 som i 1982. To tredjedeler av sakene dreier seg om barnehager. Det barna tar opp er saker angående fritidsklubber og fritidstiltak (se tabell 16, vedlegg 4).

Problemstillinger vedrørende barnehager er nedleggelse, uegnede lokaler eller arealer og klager over opptak/oppsigelse av plasser. Disse sakene gjaldt ofte personalbarnehager, som regel drevet på fylkesplan.

Integreringsproblemer omfattet barn med spesielle behov som ikke fikk plass, ikke fikk utgiftene dekket eller ikke fikk nødvendig hjelp/utstyr i normalbarnehage. Barnepark og "dagmamma"- saker gjaldt tilsyn som ikke var forsvarelig, enten fordi det var for mange barn pr. voksen eller fordi barna ikke fikk godt nok tilbud.

Økonomiske problemer i kommunene fører ikke bare til barnehage- nedleggelse og manglende dekning. Barneombudet har fått flere henvendelser fra barn om at fritidsklubber må stenge deler av året på grunn av manglende ressurser. Det er også barn som mangler fritidstilbud i det hele tatt.

Høringsuttalelser

Ombudet har ikke avgitt noen høringsuttalelser på dette saksområdet i 1983.

Prinsippaker

Barneombudet arbeider med flere prinsipielle saker på dette området. En stor gruppe henvendelser gjelder FORHOLD VED PERSONALBARNEHAGER - NEDLEGGELSE OG OPTAKSKRITERIER. Innskrenkninger og nedleggelse av fylkesdrevne sykehuspersonalbarnehager vil i enkelte fylker føre til en reduksjon av det samlede antall barnehageplasser på opp til 10%. I flere fylker er det forhandlinger i gang for at vertskommunen skal overta personalbarnehagen, men ikke alle kommuner vil gjøre dette.

Opptakskriteriene i personalbarnehagene skiller seg fra gjeldende regler i kommunale barnehager, fordi barnehageplassen er knyttet til mors eller fars arbeidsplass. Følgelig kan barnet sies opp når far eller mor skifter jobb. Dette er problematisk i forhold til barnas behov for en stabil situasjon.

Barneombudet har derfor bedt Forbruker- og administrasjonsdepartementet, Sosialdepartementet og Kommunal- og arbeidsdepartementet avklare forholdene omkring nedleggelse/innskrenkninger av de fylkeseide barnehagene, og om opptaksregler for personalbarnehager. Svar foreligger ikke ved årets utgang.

Spørsmålet om YRKESKADETRYGD FOR BARNEHAGEBARN ble tatt opp av en barneplankonsulent i ett av fylkene. Statistikken viser at ulykker er et alvorlig helseproblem ikke bare blant skolebarn, men også blant førskolebarn. Statistikken viser videre at barn er mer utsatt for ulykker enn voksne. Idag er det bare ulykker i tilknytning til skolen som blir dekket av yrkesskadetrygden. Barneombudet har derfor bedt Rikstrygdeverket, Sosialdepartementet og Forbruker- og administrasjonsdepartementet å vurdere muligheter for å utvide yrkesskadetrygden til også å omfatte barn i barnehage og fritidshjem.

Barneombudet har også i 1983 arbeidet med flere prinsipp saker som gjelder BEHOV OG TILBUD OM BARNEHAGEPLASS FOR BARN MED SPESIELLE BEHOV. Førskolebarn med spesielle behov skal ifølge lov om barnehager ha fortrinnsrett til barnehageplass så sant barnet kan profitere på opplegget. Henvendelser til Barneombudet tyder på at den generelt lave barnehagedekning i mange kommuner gjør at lovens intensjoner ikke blir fulgt opp.

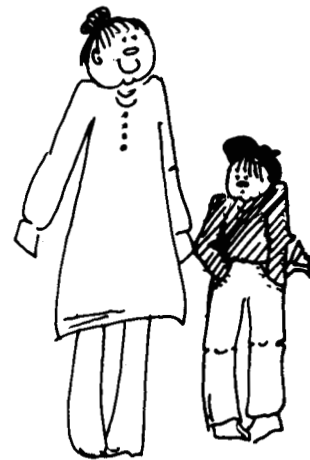
Noen barn får ikke sine behov for spesialpedagogisk tilbud dekket i barnehage fordi kommunen ikke har barnehage. Dette gjelder i 8 kommuner. Noen barn får ikke behovene dekket fordi kostnadene til ekstra reise, utstyr/hjelp ikke lenger dekkes av Rikstrygdeverket. Enkelte barn får ikke barnehageplass fordi kommunen ikke kan dekke utgiftene ved et opplegg som barnet kan profitere på. Når barnet ikke kan profitere på opplegget, faller fortrinnsretten til barnehageplass bort. Et annet problem er mangler i de systemer som brukes for å registrere forekomsten av barn med spesielle behov i kommunene.

Barneombudet har bedt Forbruker- og administrasjonsdepartementet redegjøre for utgiftsfordelingen mellom foreldre og kommune ved barnehageplass for barn med spesielle behov. Departementet opplyser at dette vil bli kartlagt i forbindelse med et utredningsprosjekt ved Halden lærerhøgskole, der ser en på forholdet mellom behov og tilbud til barn i vanlige barnehager.

Som grunnlag for seinere forslag har Ombudet engasjert en forsker ved Senter for barneforskning til å skaffe mer data om den faktiske situasjon på dette området. Vedkommende skal særlig se på situasjonen i kommuner der det spesialpedagogiske tilbudet ikke kan gis i

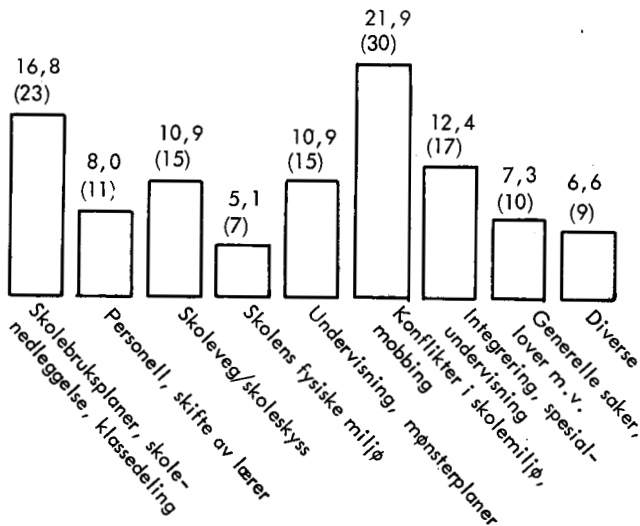
barnehage, det vil si kommuner som ikke har barnehager eller meget lav barnehagedekning.

Et annet utredningsprosjekt Barneombudet har gitt støtte til gjelder KONSEKVENSER FOR BARN AV ULIKE ÅPNINGSTIDER FOR BARNEHAGENE. Fagbevegelsens forsknings senter (FAFO) arbeider med et prosjekt vedrørende forholdet mellom åpningstidene i barnehagene og mulighetene for yrkesdeltaking. I tilknytning til dette har Barneombudet bedt FAFO også se på hvordan utradisjonelle åpnings tider vil virke inn på barns døgnrytme og behov for foreldrekontakt på ulike tider av døgnet. Vi har også bedt dem vurdere hvilke krav som må stilles til arbeidslivet for best å ivareta barns behov for omsorg.

SKOLESAKER

Problemer i tilknytning til skolen er et saksområde som opptar barna. Barn som henvender seg til Ombudet er særlig opptatt av konflikter i skolemiljøet. Dette går blant annet på mobbing, elevenes rettigheter i forhold til lærere, regler for hvordan elever skal kunne behandles og lignende.

Figur 15: Fordeling av saker/ problemer innenfor saksområdet "Skolesaker" i 1983. Antall (=137) og prosent (fra tabell 17, vedlegg 4).

Konflikter i skolen og mobbing var totalt sett det største problemfelt innenfor skolesakene både i 1982 og 1983. Begge år fikk Ombudet totalt 30 slike saker (se tabell 17, vedlegg 4).

I 1983 fikk Barneombudet 23 saker vedrørende skolebruksplaner, skole- nedleggelse og klassedeling. Dette er flere enn i 1982. Vi fikk 11 saker om ett problemfelt - skifte av lærer - som ikke ble registrert i 1982. Ellers har antallet skole- skyssaker gått ned i forhold til 1982. Dette skyldes delvis at flere av disse sakene i 1983 er blitt registrert som vegplan- leggingssaker (se tabell 20, vedlegg 4).

En rekke av problemene innenfor skolesektoren henger sammen med kommunenes økonomiske situasjon. Denne gjør det vanskelig å opp- rettholde skoletilbudet i alle deler av kommunen, å utbedre skoler som trenger det eller å gi barn med spesielle behov de nødvendig ressurs. Saker vedrørende skoleskyss dreier seg også i stor grad om manglende ressurs til å kunne legge best

mulig til rette for en trygg og ikke altfor belastende skoleveg eller reise.

Det er lite Ombudet kan gjøre med de enkelte saker. Her er det nødvendig med tiltak som kan bedre den kommunale økono- mien og lover som i sterkere grad gir barn rett til skole i nærmiljøet, trygg skoleveg og så videre. Dette ble tatt opp i Ombudets høringsuttalelse til "Nytt inntektssystem for kommunene", NOU 1982:15 som ble avgitt i 1982.

Høringsuttalelser

"FUNKSJONSFORDELING OG ADMINI- STRASJONSORDNINGER", NOU 1982:27, fra Hovedkomiteen for lokalfor- valtningen berører i stor grad skoleverket. Barneombudet la i sin uttalelse til denne vekt på de prinsipielle spørsmålene ved- rørende statens styring med skolen. Selv om forvaltningen av skolen er et kommunalt/ fylkeskommunalt ansvar, er det etter Barneombudets vurdering et klart statlig ansvar å sikre at skolens nasjonale oppgaver blir løst. Denne styring må skje ved hjelp av lovverk, økonomiske ressurser og veiledning. Barne- ombudet pekte også på at skole- direktørembetet må beholde sin kontrollfunksjon overfor kommun- ene, nettopp med tanke på å sikre barnas rettigheter

Andre høringsuttalelser Ombudet avga var til REGLER OM FASTSET- JING AV KARAKTERAR OG VITNEMÅL, og til "REVISJON AV LOV OM TIL- SKUDD TIL PRIVATE SKOLER". I sistnevnte pekte Barneombudet på behovet for statlig ansvar og styring også overfor privat- skolene. Videre pekte vi på behovet for å sikre elevenes rettigheter overfor skolen.

Prinsipp saker

Barneombudet har flere viktige prinsipp saker angående skolen under arbeid. På grunnlag av enkeltsaker på området foretar Ombudet en VURDERING AV GRUNNSKOLELOVEN med føresegner og rundskriv. Vi ser også på tilknytningen til andre deler av lovverket, for eksempel arbeidsmiljøloven og straffeloven.

Barneombudet finner det vanskelig å akseptere at barns rettigheter knyttes til forbehold om kommunal økonomi - noe lovverk vedrørende voksnes arbeidsmiljø ikke gjør. Barnas miljø i skolen er dessuten ikke berørt av lovverket. Videre beskriver lovverket straffereaksjoner på lovbrudd for voksne, men gir ikke klare regler for hvordan barn skal behandles. Barn i ulike kommuner kan således ha ulik rettssikkerhet, det vil si straffes ulikt for samme adferd.

Konkrete spørsmål Ombudet ser på når det gjelder grunnskoleloven, er blant annet skoleskyss, disiplinærtiltak, spesialundervisning, hyppig skifte av lærere og tilgjengelighet for barn med funksjonshemninger i eldre skolebygg. Blant annet med utgangspunkt i dette arbeidet, vil Ombudet i 1984 vurdere om det er behov for en oppvekstmiljølov for barn eller om gjeldende lover på en rekke felt heller bør foreslås endret for bedre å sikre barns rettigheter. (Se også side 46 i årsmeldingen).

Ombudet arbeider også med spørsmålet om å SENKE SKOLEALDEREN TIL 6 ÅR. Av ulike grunner, blant annet fordi mange barn særlig i grisgrendte strøk ikke treffer jevnaldrende før skolestart, vil det være en fordel om alle 6-åringene kunne få et pedagogisk tilbud. Men siden modning ikke kan forseres, må dette tilbudet tilpasses 6-åringene. Dette innebærer muligens at dersom skolestartalder senkes til 6 år, må skolepliktig alder omfatte 10 år. Ellers kan en senking av skolestartalderen medføre at elever som går ut av grunnskolen får færre kunnskaper og reduserte muligheter til utvikling før skolealderen er avsluttet.

Spørsmålet ble kommentert av Barneombudet i et innlegg i Foreldre og Barn i august 1983. Innlegget ble sendt til Kirke- og undervisningsdepartementet og til "Norsk skoleblad". Saken er ikke avsluttet.

I brev til Kirke- og undervisningskomitéen i Stortinget kommenterte Barneombudet FORSLAG TIL STATSBUJSJETT ANGAENDE GRUNNSKOLEN, der post 60 kapittel 232 "Tilskott" var foreslått redusert. En rundspørring hos skoledirektørene i fylkene avslørte at eksisterende ressurser i dag bare dekker ca. halvparten av det reelle behovet til slike tiltak. Skal elever med spesielle behov kunne gå i vanlig skole, må lovens intensjon følges opp med økonomiske ressurser. Barneombudet uttrykte bekymring for at budsjettfor-slaget kunne medføre reduserte ressurser til spesialpedagogiske tiltak i grunnskolen.

På skolesektoren har Ombudet sammen med sitt råd tatt initiativ til to forskningsprosjekter:

- TILGJENGELIGHET I ELDRE SKOLEBYGG FOR BARN MED FUNKSJOSNHENNINGER (omtalt i årsmeldingen for 1982, side 23). Prosjektet har ikke kommet skikkelig igang i 1983. Det har vært vanskelig for Kirke-

og undervisningsdepartementet og Norske Kommuners Sentralforbund å opprette en referansegruppe til prosjektet.

- BARNES OPPLEVELSE AV SKOLESKYSS. Under ledelse av to av Barneombudets rådsmedlemmer utføres en enkel spørreskjemaundersøkelse i Troms og Hedmark fylker. Forbruker- og administrasjonsdepartementet har gitt økonomisk støtte. Prosjektet ventes avsluttet våren 1984.

Ombudet arbeider dessuten fortsatt med å få klarhet i ANSVARFORHOLDENE OMKRING SKOLER SOM LIGGER NÆR "FARLIG BEDRIFT". (Jfr. avsnitt 6.4 i Barneombudets årsmelding for 1982, side 26). Den aktuelle saken ble oversendt Justisdepartementet etter behandling i Stortingets spørretime i november 1982. I desember 1983 svarte departementet at de ikke hadde kompetanse på området og foreslo spørsmålet oversendt til Kommunal- og arbeidsdepartementet og Miljøverndepartementet - instanser nummer 15 og 16 i den aktuelle saksgang. Disse instanser har hatt saken tidligere.

KULTUR OG FORBRUK

Det største problemfeltet innenfor dette saksområdet er barn og unges forhold til media, TV, video, film, litteratur og lignende. I 1983 fikk Barneombudet 39 saker om dette. En annen stor gruppe saker - 27 i 1983 - gjelder produkter som er farlige eller uegnede for barn. Fordelingen på ulike problemer er omtrent den samme i 1983 som i 1982. (Se tabell 18, vedlegg 4).

Høringsuttalelser.

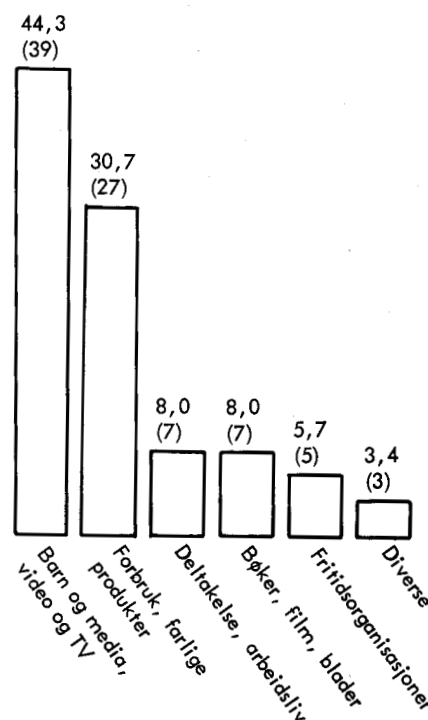
Ombudet har avgitt to høringsuttalelser som berører barn og media:

- NOU 1983:9 MASSEMEDIA OG MEDIEPOLITIKK
- NOU 1983:3 LOV OM FILM OG VIDEO

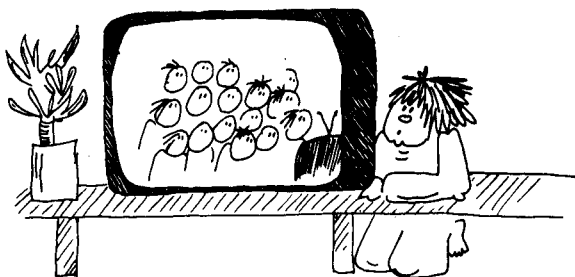
I begge understreket Barneombudet betydningen av det offentliges ansvar overfor barn og unge når det gjelder tiltak som kan styrke de positive og dempe de negative virkninger av massemedia.

Særlig viktig er dette når tilbudene øker i omfang. Det eksisterende medietilbudet tar dessuten for lite hensyn til barn og unge og omfatter tilbud som kan virke direkte skadelige, ikke minst fordi barn utsettes for medietilbud for voksne. Ombudet støttet begge utvalgene i en rekke forslag til tiltak til fordel for barn og unge.

I uttalelser til "MASSEMEDIA OG MEDIEPOLITIKK" angikk disse forslagene ukepressen, barnelitteratur og offentlig kringkasting.

Figur 16: Fordeling av saker/problemer innenfor saksområdet "Kultur og forbruk" i 1983. Antall (=88) og prosent (fra tabell 18, vedlegg 4).

Blant annet foreslo Ombudet forbud mot reklame i sendinger for barn og unge, utvidet sendetid med først og fremst norskproduserte programmer for barn og unge som motvekt mot massekomersialiserte serier å la "Dynastiet". Slike serietilbud vil sannsynligvis øke med innføring av satelitt-TV, og med utbredelsen av video. Ombudet tok også opp de utvidete muligheter for deltagelse av barn og unge i nær-radio og nær-TV som en positiv mulighet. Barneombudet foreslo videre utvidet produksjon av god barnefilm, informasjon til foreldre gjennom massemedia og informasjon om barn og barns behov til mediearbeidere.

Uttalelser fra Barneombudet ble gjengitt og debattert i massemedia. Noe av det mest omtalte var Barneombudets forslag om kontroll av de deler av pressen som gjentatte ganger publiserer barnepornografisk tekst/bilder. Barneombudet ble her beskyldt for å angripe ytringsfriheten.

Med hensyn til "LOV OM FILM OG VIDEO" støttet Barneombudet utvalget prinsipielt i forslag om aldersgrenser/sensur av film og videogrammer for barn og unge og kommunal konsesjonsmyndighet for visning, utleie og salg av video. Barneombudet ba om nærmere vurdering av unntaksmuligheter (spesielt med hensyn til offentlige lokaler der barn oppholder seg) og av grunnlaget for fastsetting av aldersgrenser, kombinert med

objektiv informasjon på kassettenes om filmens innhold. Behovet for informasjon om video- og TV-programmers virkning på barn på ulike alderstrinn ble også påpekt.

Barneombudet har i 1983 også avgitt et par høringsuttalelser vedrørende produkter beregnet for barn. I uttalelsen til "UTKAST TIL FORBUD MOT SVÆRT BRENNBARE TEKSTILPRODUKTER" støttet Barneombudet forslagene fra Statens forurensningstilsyn om å sette strenge krav til tekstiler som inngår i barnetøy og sengetøy. I tillegg pekte Ombudet på behovet for å legge større vekt på kontrollen, på informasjon til forbrukere som selv syr barnetøy og på at det fortsatt vil være behov for merking av tekstiler.

I UTKAST TIL FORSKRIFTER OM MOTORISERTE TRANSPORTLEKETØY FOR BARN foreslo Statens forurensningstilsyn at slike kjøretøy skal kunne brukes av barn over 6 år, dog ikke på offentlig veg eller i trafikkmiljø. Etter Barneombudets oppfatning tilsier risikoen for skadevirkninger og vanskeligheter med å kontrollere at forutsetninger knyttet til bruken blir overholdt, at salg av motorisert transportleketøy for barn ikke bør tillates. Hvis en likevel går inn for å tillate salg, bør aldersgrensen settes til 10 år. Videre bør forskriftene klart angi hvor kjøretøyene kan brukes og det må avsettes midler til kontroll og til informasjon til foresatte.

Problemer knyttet til barn og arbeidsliv er også registrert under saksområdet Kultur og forbruk. I 1983 uttalte Ombudet seg om en innstilling om ARBEIDSMILJØLOVEN OG UNGE ARBEIDSTAKERE. Ombudet støttet et forslag om unntak fra regelen om nattarbeid slik at barn ikke forhindres fra å kunne ta jobb som avisbud.

Barneombudet la vekt på foreldrenes ansvar med hensyn til å vurdere barnets søvnbehov i forhold til arbeidstiden.

Prinsippsaker.

Utover de høringsuttalelser Ombudet har avgitt, har BARN OG VIDEO også i 1983 vært en prinsippsak. Deltakelse i seminarer, uttalelser til pressen og foredragsvirksomhet, samt formidling av informasjonsmateriale har vært ledd i Ombudets arbeid på dette feltet.

I 1982 fikk Barneombudet flere eksempler på bruk av barn i pornoblader (Jfr. årsmeldingen for 1982, side 29). Arbeidet med BARNEPORNOGRAFI har fortsatt i 1983. Barneombudets synspunkter ble blant annet tatt opp i høringsuttalelsen til "Massemedia og mediepolitikk".

Som bidrag til arbeidet med mer effektiv kontroll av forbudet mot barnepornografi har Barneombudet utarbeidet forslag til en definisjon av barnepornografi: "Beskrivelse og/eller avbildning av utuktig omgang med, utuktig handling med og utuktig adferd overfor mindreårige (det vil si under 16 år) må prinsipielt kalles barnepornografi og bør være forbudt. Unntatt er beskrivelse av slike forhold som UTELUKKENDE har til hensikt å gi saklig informasjon med henblikk på å beskytte barn mot slike overgrep."

Denne definisjonen ble i januar 1983 sendt til bladdistributøren som ba om den og dessuten oversendt Justisministeren.

En annen prinsippsak som er knyttet til media gjelder BETINGELSENE FOR KONSESJON FOR NÆRRADIO. Ombudet har bedt Kultur- og vitenskapsdepartementet om en redegjørelse. Grunnlaget for henvendelsen var sendinger som kunne oppfattes som legalisering av mulige straffbare handlinger, for eksempel rising av barn. Kultur- og vitenskapsdepartementet har ennå ikke besvart dette spørsmålet.

Når det gjelder "markedsføring" og/eller uheldige produkter, har Barneombudet et fruktbart samarbeid med Forbrukerombudet og Forbrukerrådet. Videre har Handlingsutvalget mot Barneulykker vært en hyppig henvisningsinstans for Barneombudet innen dette området. Barneombudet har derfor ikke selv arbeidet med så mange prinsipp saker på dette området.

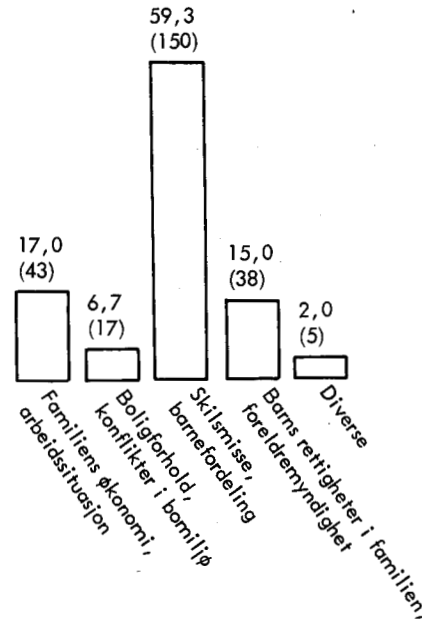
Ombudet har bedt Norges Standardiseringsforbund vurdere UTVIKLING AV EN STANDARD FOR FERDIG PRODUSSERT LEKEPLASSUTSTYR. Handlingsutvalget mot barneulykker har uttalt seg om forslaget og mener at en slik standard er viktig, selv om mange lekeplassulykker ikke skyldes utstyret, men feil underlag, feil plassering og lignende.

Ombudet har også, overfor Justisdepartementet, støttet et forslag fra barnevernskontoret i Oslo kommune vedrørende ENDRING I LOTTERILOVEN. På bakgrunn av problemer med spillehaller og de uheldige konsekvenser disse har for barn og unge og deres miljø, ønsker barnevernskontoret at loven blir endret slik at også barnevernsnemndene i kommunene og ikke bare de lokale politimyndigheter skal gis lovhjemlet uttalerett før tillatelse gis.

Barneombudet pekte også på betydningen av at barn og unge har andre tiltrekkende oppholdssteder, der de kan ha muligheter for konstruktive aktiviteter.

Barneombudet arbeider ellers med en prinsippsak vedrørende SKOLEBARNES FORHOLD TIL ARBEIDSLIVET. Bakgrunnen er enkelt-saker Ombudet har fått om arbeidstid, verneregler og lignende.

FAMILIENS SITUASJON

Nesten 60 % av sakene innenfor dette saksområdet dreier seg om problemer i forbindelse med separasjon og skilsmisse, barnefordeling, foreldreansvar, samværsrett og daglig omsorg. Mange saker på dette området må avvises, men Barneombudet kan gi informasjon om hva lovverket sier, for eksempel om barns rettigheter og plikter. Videre gir Ombudet informasjon om hvilke instanser i lokalmiljøet som bør kunne hjelpe, ankeinstanser og lignende. Vi prøver på denne måte å avvise saken uten å avvise henvenderen.

Andre viktige problemfelt er familiens økonomi og arbeidssituasjon og barns rettigheter i familien. I mange tilfelle har økonomiske problemer sin bakgrunn i separasjon eller skilsmisse - særlig gjelder dette aleneforeldres økonomi og bidragsproblemer. Det problemfelt barn er mest opptatt av er barns rettigheter overfor foreldre og innholdet i foreldreansvaret. Denne type problemstillinger har vi fått flere henvendelser om i 1983 enn i 1982 (se tabell 19, vedlegg 4).

Høringsuttalelser.

Begge de høringsuttalelser Barneombudet avga i 1983 var knyttet til aleneforeldres økonomi. I

Figur 17: Fordeling av saker/problemer innenfor saksområdet "Familiens situasjon" i 1983. Antall (=253) og prosent (fra tabell 19, vedlegg 4).

NOU 1982:14 OM FASTSETTELSE OG INNKREVIING AV UNDERHOLDSBIDRAG (Høringsbrev nr. 2) pekte Barneombudet på at et bidragsfastsettelsessystem må bygge på følgende forutsetninger:

1. at det foreligger kunnskap om hva det koster å oppdra/ha omsorg for et barn, og at en ut fra dette diskuterer og blir enige om hva det offentlige mener barn som et minimum bør sikres som økonomisk livsgrunnlag, og
2. at dette beløp danner rammen for den fordeling av betalingsansvaret som må foretas mellom det offentlige, bidragsyter og bidragsmottaker.

På bakgrunn av dette mente Barneombudet at utvalgets forslag ikke burde settes i verk før en slik utredning og samlet vurdering av alene-foreldre-familiens økonomi er foretatt. Barneombudet var

også imot flere av utvalgets forslag, blant annet til å innføre et tabellarisk system for bidragsfastsettelsen og til å svekke det offentliges ansvar for innkrevningen av den "private" del av bidraget.

Utvalgets forslag er foreløpig lagt på is i Justisdepartementet etter flere kritiske kommentarer under høringsrunden.

UTKAST TIL FØRESEGNER OM STANDARDFRÅDRAG FOR UTGIFTER VED BRUK AV SAMVÆRSRETT. Barneombudet uttrykte stor tilfredshet over at Finansdepartementet tok opp spørsmålet om det offentliges ansvar for å stimulere og lette bruken av samværsrett. En ordning som muliggjør fradrag i skatten for reiseutgifter ville klart øke muligheten for å holde kontakt mellom barn og foreldre som bor på ulike steder etter skilsmisse. Ombudet var imidlertid i tvil om de konkrete forslagene i utkastet var den ordning som best ivaretok barns interesser. Vi foreslo derfor et utvalg for å bearbeide og utvikle Finansdepartementets forslag.

Henvendelsene til Barneombudet viser at det er et stort behov for INFORMASJON OM REGELVERKET VEDRØRENDE BARNEFORDELING OG SAMVÆRSRETT. Foreldrene har også behov for VEILEDNING OM HVILKE ORDNINGER SOM ER TIL BARNETS BESTE, slik at de selv i størst mulig utstrekning kan ta de nødvendige beslutninger.

Barneombudet bruker mye tid på skilsmisssaker - ca. en halv saksbehandlerstilling - selv om sakene avvises. Barneombudet må vurdere om kontoret skal fortsette sin informasjonsvirksomhet på dette feltet. Barneombudet bør i alle tilfelle ikke tildekke informasjonsbehovet. Vi vil derfor i 1984 arbeide med å få frem forslag om å styrke sosialkontorenes og fylkesmennenes kapasitet og kompetanse på dette området. Barneombudet mener blant annet at det ville være ønskelig om foreldrene kunne tilbys direkte rådgivning omkring barns situasjon.

Som et bidrag til bedre informasjon til foreldre i en skilsmisssituasjon, har Barneombudet laget utkast til et nytt kapittel i Justisdepartementets brosjyre "Separasjon og skilsmisse". Dette går ut fra barns behov på ulike alders-trinn og skisserer problemstillinger som foreldre bør overveie når de skal ta beslutninger om barnefordeling, samværsrett og lignende. Justisdepartementet vil ta kapittelet inn i nye utgaver av brosjyren, som går til alle som tar ut separasjon.

Ellers har Barneombudet fortsatt arbeidet med spørsmålet om BARNES PARTSSTILLING I FORELDREANSVARSSAKER (barns "advokat", retningslinjer for sakkyndige og så videre) og av domsstolenes kompetanse (som for eksempel det engelske systemet med "ward of court").

Barneombudet arbeider også med spørsmålet om ØKEDE RETTIGHETER TIL PERMISJON MED LØNN VED BARNES ELLER OMSORGSHAVERS SYKDOM, for eksempel utvidelse av aldersgrensen til 12 år. Som en 9-årig henvender sa: "Jeg gruer meg til jeg blir 10 år, for da kan ikke mamma være hjemme når jeg er syk". Barneombudet har tatt opp spørsmålet med

Sosialdepartementet som mener at det ikke nå er økonomisk mulig å utvide rammene.

Overfor Likestillingsrådet tok Barneombudet opp spørsmålet om hvorvidt den ene av foreldrene burde kunne ta ut 20 dagers permisjon ved barns sykdom dersom den andre av foreldrene var forhindret fra å ta ut sine 10 dager. I sitt svar pekte Likestillingsrådet på at en slik ordning kan komme i konflikt med likestillingshensyn, fordi det i praksis vil føre til at det blir moren som tar ut slik permisjon. Barneombudet vil arbeide videre med denne saken.

Andre prinsipp saker Barneombudet har under arbeid er:

- spørsmål i tilknytning til innkallelse til MILITÆR (sivil) TJENESTE FOR PERSONER SOM HAR OMSORG FOR BARN og
- behovet for FORELDREOPPLYSNING, for eksempel ved et foreldremagasin i Norsk Riksringkasting. (Dette ble omtalt i Barneombudets årsmelding for 1982, side 36.)

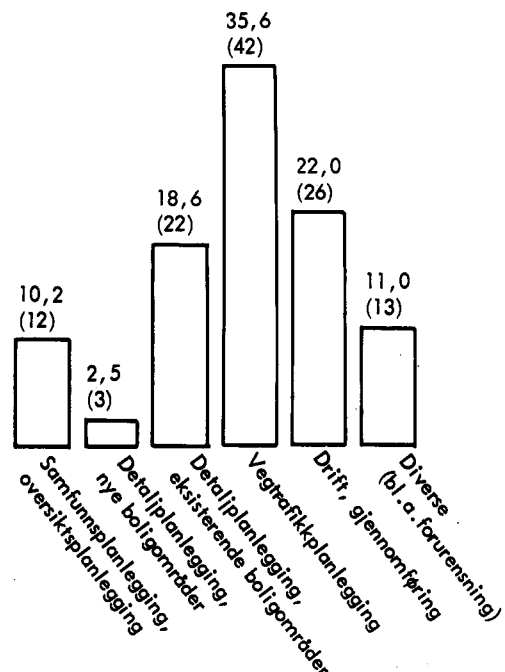
BARN OG PLANLEGGING

Planleggings sakene spenner fra samfunnsplanlegging (organisering av kommunens beslutningssystem), kommunal planlegging (generalplaner) til detaljplanlegging av boligfelt, lekearealer og veger. Trafikksikkerhetsproblemer, drift og gjennomføringsplaner, forurensing og miljøvern hører også til her.

De problemer Ombudet fikk henvendelser om i 1983 er stort sett de samme som i 1982, men antall saker som gjelder vegtrafikkplanlegging har økt. (Se tabell 20, vedlegg 4) Over en tredjedel av sakene gjelder vegplaners konsekvenser for barn, farlig skoleveg eller andre trafikksikkerhetsproblemer.

Konkrete problemer som går igjen er at:

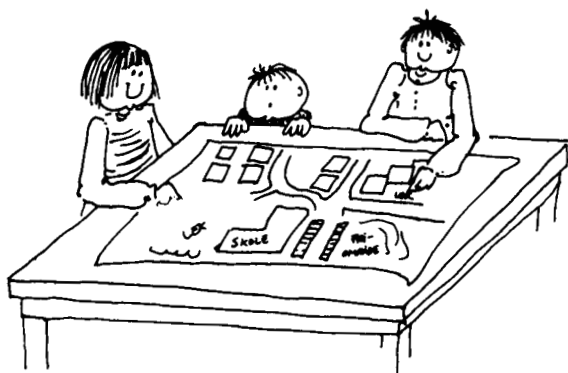
- lekearealer reguleres til andre formål
- lekeareal eller andre areal som barn skal bruke lokaliseres på uegnede steder
- at det mangler trygge ferdsels- og skoleveger
- at det er vanskelig å få gjennomført trafikksikringsplaner
- at det ikke tas hensyn til barns behov i vegtrafikkplaner
- regulerte lekearealer ikke blir opparbeidet
- det oppstår konflikter vedrørende bruk av lekearealer i forhold til voksnes ønsker om ro og orden
- det blir konflikter mellom hensynet til trygge nærmiljøer for barn og bilkjøring og bilparkering.

Figur 18: Fordeling av saker/problemer innenfor saksområdet "Barn og planlegging" i 1983. Antall (=118) og prosent (fra tabell 20, vedlegg 4).

De fleste saker Ombudet får gjelder planlegging i eksisterende områder. Dette er naturlig. I allerede utbygde områder finnes det mange ganger voksne som reagerer på forandringer eller mangler som rammer barna. Det er likevel de planleggende og besluttede myndigheter som må ta hovedansvaret for at barns interesser blir ivaretatt og at disse på linje med andre interesser blir fremstilt i saksdokumenter, og utredninger. Særlig viktig blir dette ved planlegging av nye områder.

Det er også svært viktig at barns interesser blir ivaretatt så tidlig i planleggingsprosessen at planene ikke er låst fast før hensynet til barn kommer fram.

Høringsuttalelser.

Den viktigste høringsuttalelsen på dette saksområdet i 1983 gjaldt PLANLOV, NOU 1983:15, og et tilleggsforslag til denne vedrørende UTVIDEDE BESTEMMELSER OM BEBYGGELSESPLAN M.V. I sine kommentarer til Planloven bygget Ombudet på de mange enkelt saker vi har fått, som viser at hensynet til barn ikke blir godt nok ivaretatt i den kommunale planlegging. Praksis viser klart at generelle lovregler ikke er tilstrekkelig for å sikre barnas krav til miljøet.

Ombudet fremmet blant annet følgende forslag:

- det bør utarbeides sentrale retningslinjer eller bestemmelser for hvordan hensynet til barn skal ivaretas i kommuneplanen
- kommunen bør stimuleres til å vedta egne og lokalt tilpassede bestemmelser for hvilke barnekrav som bør stilles til detaljplaner i ulike områder
- sentrale myndigheter må sørge for at kommunene for eksempel via fylkesmannen gis en tilfredsstillende planfaglig veiledning om barnekrav
- personer fra helse- eller sosialsektor må sikres en formell plass i kommunale utvalg med ansvar for planlegging
- aktiv medvirkning fra foreldre/beboergrupper og barn selv må stimuleres.

Barneombudet la ellers vekt på at begreper som "mindre vesentlig endring av reguleringsplan" må defineres klarere. I tilknytning til forslaget om utvidet adgang til å bruke bebyggelsesplan mente Ombudet at det er betenkelig å gi en plan med mindre strenge krav til offentlighet samme rettslige betydning som reguleringsplanen.

Barneombudet har også uttalt seg til Planlovutvalgets DELINNSTILLING OM KONSEKVENSTUTREDNING, NOU 1983:15 PLANLOV. Vi understreket betydningen av konsekvensutredninger i den vanlige planleggingen etter plan- og bygningslovgivningen. Lovforslaget gjelder konsekvensutredninger ved større utbyggingsprosjekter. Barneombudet mente at utbygging av større boligområder burde falle inn under konsekvensutredningskravet. Utbygging av slike områder har store konsekvenser for barn og lokalsamfunn. Videre pekte Barneombudet på behovet for å utarbeide retningslinjer for hvordan konsekvenser for barn

skal vurderes. Det er hittil avsatt alt for lite ressurser til å utvikle gode mål for sosiale konsekvenser og til å oppsummere ulike planers virkninger for barn.

Ombudet har videre fulgt opp sin uttalelse til Bygningsloven i 1982 med kommentarer til ENDRINGER I BYGGEFORSKRIFTENE som følge av de vedtatte endringer i bygningsloven.

Som en oppfølging av høringsuttalelsen om nytt inntektssystem for kommunene har Ombudet i tilknytning til NEMNDER PÅ KOMMUNEPLAN, NOU 1982:38, påny understreket at samfunnets ansvar for barna må ivaretas både med lovregler, økonomiske ordninger og krav til beslutningssystemets oppbygging. Ombudet går derfor mot at særlovgivningens krav om opprettelse av nemnder og deres sammensetning skal utgå.

Særlig gjelder dette barnevernsnemndene som bør opprettholdes og gis et utvidet ansvar for barns oppvekstkår. Ombudet mener at barnevernet må spille en viktig rolle innen kommunens planlegging, fordi de kjenner og har ansvar for barns behov, problemer og oppvekstkår.

Øvrige høringsuttalelser innenfor saksområdet har dreiet seg om veg- og trafikksektoren. Ombudet har blant annet uttalt seg om UTKAST TIL NYE TRAFIKKREGLER. Ombudet pekte i sine kommentarer på muligheter for å forenkle oppbyggingen av reglene. Når det gjaldt reglenes innhold understreket vi at informasjon ikke kan erstatte behovet for detaljerte regler på dette området. Særlig gjelder dette en klargjøring av motorvegførernes hovedansvar for sikkerheten i trafikken og regler for og definisjon av kjørbare gang- og sykkelveger.

Ombudet har videre kommentert UTKAST TIL ENDRING AV FØRERKORTFORSKRIFTENES § 5 MED SIKTE PÅ SENKING AV ALDERSGRENSEN FOR MOPED/MOTORSYKKELE PÅ LUKKET BANE. Ombudet gikk imot en slik alderssenking blant annet fordi det vil være vanskelig å sikre nødvendig kontroll og tilsyn. Det kan derfor være fare for at de unge også fristes til å kjøre ulovlig at det vil virke mer "legitimt" å kjøre i trafikken før 16-årsalderen. Med tanke på de mange mopedulykker med unge, mente Barneombudet det ikke kan forsvares å sette iverk ordninger som på noen måte kan øke dette problemet.

Når det gjelder forslag til FORSKRIFTER OM VARSLING AV ARBEID PÅ OFFENTLIG VEG støttet Barneombudet formålene med forskriftene. Disse går ut på at både arbeidstagere og trafikanter skal sikres best mulig.

Ombudet tok opp konkrete tilleggsforslag, blant annet å gjøre barns skoletider til et av kriteriene for å bestemme på hvilke tider vegarbeid bør foregå. Videre bør det kreves at skolene blir godt nok informert om slike arbeider og får uttale seg.

Prinsippsaker.

De fleste prinsipielle spørsmål på dette området er innarbeidet i høringsuttalelsene. Utover dette har Ombudet tatt opp flere prinsippsaker med Statens Vegvesen. Spørsmål som Ombudet har bedt dem vurdere er blant annet:

- retningslinjer for SAMTIDIG ETABLERING AV VEGSYSTEM OG SIKKERHETSTILTAK FOR FOTGJENGERE OG SYKLISTER, fotgjengersystem og så videre.
- tekniske løsninger som kan sikre bevegelseshemmedes tilgjenge-

lighet ved BRUK AV BOMMER I BOLIGOMRÅDER

- behovet for INFORMASJON OM HUMPER SOM FARTSDEMPENDE TILTAK etter uheldig mediaomtale av mulige negative effekter av humper

Sakene var ikke besvart innen utgangen av 1983.

EN EGEN LOV OM BARNES OPPVEKSTMILJØ ?

Spørsmålet om en egen oppvekstmiljølov for barn har vært berørt flere steder i årsmeldingen. En slik lov kunne ha følgende målsetting:

1. Å sikre et oppvekstmiljø som gir barn og unge full trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger og med en sikkerhetsmessig, helsemessig og velferdsmessig standard som til enhver tid er i samsvar med den teknologiske og sosiale utvikling i samfunnet.
2. Å sikre adgang til offentlige tilbud etter behov og en meningsfylt utviklings- og læresituasjon for det enkelte barn.
3. Å gi grunnlag for at barn og unge selv kan være med på å løse sine oppvekstmiljøproblemer i samarbeid med de institusjoner de oppholder seg i og med kontroll og veiledning fra offentlig myndighet.

Kunne en tenke seg at de lovgivende myndigheter ville gå inn for en slik lov for å sikre barn i Norge et godt oppvekstmiljø? De har i hvert fall kunnet det når det gjelder å sikre de miljøer der voksne tilbringer store deler av livet sitt. Formålsparagrafen ovenfor er en omskriving av arbeidsmiljølovens formålsparagraf.

Barneombudet har ikke enda foreslått en ny lov om oppvekstmiljø. Det er mulig at endringer i gjeldende lover vil kunne gi den nødvendig styrking

av barns rettigheter og en sterkere prioritering av barnekrav. Forutsetningen må imidlertid være en politisk vilje til å slå fast hvor viktig det er å dekke barn og unges behov og til å ta de nødvendige konsekvenser av dette.

Barneombudet er redd for at denne politiske viljen ikke alltid er til stede. Arbeidet med andre lover, lov om grunnskolen, arbeidsmiljøloven, lov om helsetjenesten i kommunene, bygningsloven og planloven etc. har gjort at vi mener spørsmålet må vurderes. Vi har for eksempel sett få konkrete resultater av de lovendringsforslag vi hittil har kommet med i høringsuttalelser og som prinsippforslag. Nå tar selvfølgelig lovendringer tid, men forslag som kunne vært tatt med i lover som er blitt behandlet i Stortinget er ikke ivarettatt og lovendringer som kunne blitt fremskyndet er blitt liggende.

En annen viktig og vanskelig problemstilling er omfanget av en eventuell oppvekstmiljø-

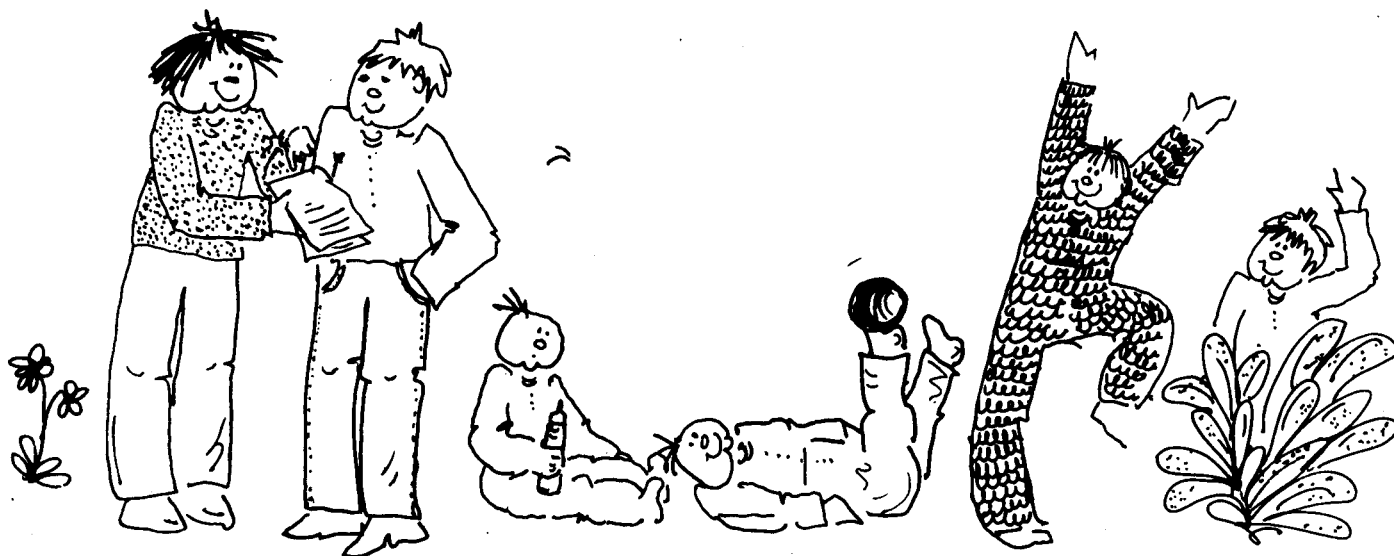
lov for barn. Skulle denne dekke alle sider ved barns oppvekstmiljø eller bare de hull som finnes i det nåværende lovverket? Det som er klart, er at barnekrav på en rekke områder ikke er like godt ivare tatt som krav til voksnes miljø. Eksempler på rettigheter som burde lovfestes er blant annet barns rett til helsekontroll, rett til barnehageplass etter behov, rett til bilfrie lekearealer, rett til sikre skoleveger, rett til skoleskyss og rett til et godt arbeidsmiljø i skolen.

Det er videre nødvendig å vurdere om loven i hovedsak skal sette opp generelle mål eller om den skal stille mer detaljerte krav. Generelle formålsparagrafer ville kunne bli holdningsskapende og retningsgivende, men skal de få konkrete konsekvenser, må de følges av omfattende forskrifter. Mange av de henvendelser Barneombudet får om enkeltsaker illustrerer at barn ikke sikres de rettigheter

de burde ha, når disse ikke er lovfestet som entydige og detaljerte krav, men bare skal hjemles ut fra generelle lovformuleringer.

Detaljkrav og forskrifter må i tilfelle ikke bare gå på krav til utforming av barns miljø og lignende, men også på beslutningsprosesser. For at detaljkrav på barns vegne skal bli fulgt, må en slå fast hvilke personer og instanser som skal ha ansvaret for at disse kravene kommer fram i beslutningsprosessen. En må også ha bestemmelser som sikrer at barns interesser kommer inn på et tidspunkt som gjør det rimelig og praktisk mulig å gjennomføre kravene.

Barneombudet vil se nærmere på slike problemstillinger i 1984. Om vi ikke bør få en egen oppvekstmiljølov for barn, så bør vi i hvert fall få en bred debatt om hvordan barns rettigheter bedre skal ivaretas i samfunnet.

Vedlegg 1:

Lov og innstruks for Barneombudet

Lov om barneombud

§ 1 (formål)

Denne lov har til formål å bidra til å fremme barns interesser i samfunnet.

§ 2 (barneombud)

Kongen oppnevner for 4 år om gangen et barneombud.

Kongen oppnevner et råd som skal virke som et rådgivende organ for barneombudet.

§ 3 (Ombudets oppgaver)

Ombudet har til oppgave å fremme barns interesser overfor det offentlige og private, og skal følge med i utviklingen av barns oppvekstkår.

Ombudet skal særlig:

- a) av eget tiltak eller som høringsinstans ivareta barns interesser i samband med planlegging og utredning på alle felter,
- b) følge med i at lovgivning til vern om barns interesser blir fulgt,
- c) foreslå tiltak som kan styrke barns rettssikkerhet,
- d) fremme forslag til tiltak som kan løse eller forebygge konflikter mellom barn og samfunn,
- e) følge med i at det gis tilstrekkelig informasjon til det offentlige og private om barns rettigheter og tiltak de har behov for.

Ombudet kan virke av eget tiltak eller etter henvendelse fra andre. Barneombudet avgjør selv om en henvendelse gir tilstrekkelig grunn til behandling.

§ 4 (adgang til institusjoner og opplysningsplikt m.v.)

Ombudet skal ha fri adgang til alle offentlige og private institusjoner for barn.

Offentlige myndigheter og offentlige og private institusjoner for barn skal uten hinder av taushetsplikt gi Ombudet de opplysninger som trengs for å utføre Ombudets oppgaver etter denne lov. Opplysninger som trengs for å utføre Ombudets oppgave etter § 3 annet ledd bokstav b, kan, uten hinder av taushetsplikt, også kreves fra andre. Når det kan kreves opplysninger etter dette ledd, kan også protokoller og andre dokumenter kreves framlagt.

Reglene i tvistemålslovens § 204 nr. 1 og §§ 205—209 får tilsvarende anvendelse for Ombudets rett til å kreve opplysninger. Tvist om anvendelsen av disse reglene kan bringes inn for herreds- eller byretten, som avgjør spørsmålet ved kjennelse.

§ 5 (uttalelser fra Ombudet)

Ombudet har rett til å uttale seg om forhold som går inn under arbeidsområdet. Ombudet bestemmer selv hvem uttalelsene skal rettes til.

§ 6 (instruks for Ombud og Rådet)

Kongen fastsetter en alminnelig instruks for Ombudets og Rådets organisasjon og saksbehandling. For øvrig utfører Ombudet og Rådet sine oppgaver selvstendig og uavhengig.

§ 7 (ikrafttreden m.m.)

Denne lov gjelder også for Svalbard.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Instruks for barneombudet og dets råd

Fastsatt ved Kongelig resolusjon av 11. september 1981 i medhold av § 6 i lov om barneombud av 6. mars 1981 nr. 5.

§ 1 Oppgaver

Barneombudet skal i henhold til denne instruks utføre de oppgaver det er pålagt i følge lov om barneombud. Ombudet skal i sin virksomhet arbeide for at barns behov, rettigheter og interesser blir tatt tilbørlig hensyn til på alle samfunnsområder. Ombudet har ikke myndighet til å avgjøre saker eller omstøte vedtak i forvaltningen. Med barn menes her personer opptil oppnådd myndighetsalder.

Ombudet bør sørge for å holde offentligheten orientert om sitt arbeid.

§ 2 Hvordan saker blir tatt opp

Ombudet tar opp saker av eget tiltak eller etter henvendelse fra andre.

Enhver kan henvende seg til ombudet. Muntlige henvendelser skal ombudet sørge for blir satt opp skriftlig.

Den som henvender seg til ombudet, bør så vidt mulig gjøre rede for de grunner henvendelsen bygger på og legge frem de opplysninger og dokumenter som måtte finnes i saken.

Dersom en henvendelse angår et bestemt barn, og henvendelsen ikke kommer fra barnet selv, skal ombudet ikke behandle saken uten barnets samtykke. Når barnets alder tilsier det, skal også vergens samtykke innhentes. Dersom almene hensyn tilsier det, kan ombudet behandle saken, selv om samtykke som nevnt ikke er innhentet.

§ 3 Avvisning

Ombudet skal avvise henvendelser om konkrete enkeltkonflikter mellom et barn og dets foresatte, mellom foresatte innbyrdes om utøvelse av foreldreansvar og lignende saker. Ombudet skal i slike tilfeller opplyse om grunnen til avvisningen og gi informasjon om eventuelle eksisterende instanser som har til oppgave å behandle konflikter av denne type.

Ombudets avvisning kan ikke påklages.

§ 4 Henvisning

Henvendelser angående forhold som i det vesentlige angår lovanvendelses- eller saksbehandlings-spørsmål, skal ombudet henvisse til Sivilombudsmannen når denne har kompetanse.

Angår en henvendelse forhold som kan bringes inn for et forvaltningsorgan, kan den som henvender seg til ombudet, henvises til å ta saken opp med vedkommende organ. Ombudet kan også selv oversende saken dit.

Angår en henvendelse forhold som kan bringes inn for påtalemyndighet eller spesielt tilsynsorgan, kan ombudet etter nærmere undersøkelse av sakens omstendigheter oversende saken til vedkommende myndighet dersom vilkårene i fvl. § 13 b nr.6 er til stede.

§ 5 Henleggelse

Finner ombudet at det forhold en henvendelse gjelder, ikke gir grunn til kritikk eller annen oppfølging, kan saken henlegges. Ombudet kan videre henlegge en sak dersom det forhold henvendelsen gjelder, er rettet eller opphørt.

Ombudet kan på ethvert trinn i saksbehandlingen også ut fra arbeidsmessige grunner henlegge en sak. Ombudet bør imidlertid søke å behandle et representativt utvalg av saker.

Den som har henvendt seg til ombudet, skal underrettes om henleggelsen og grunnen til den.

Ombudets henleggelse kan ikke påklages.

§ 6 Saksbehandlingsregler

Forvaltningslovens kap. I-III og offentlighetsloven gjelder for ombudets virksomhet.

Ombudet skal før det avgir sin uttalelse påse at saken er så godt opplyst som mulig. Ombudet avgjør hvilke skritt som bør tas til avklaring av saksforholdet.

Også når det ikke følger av andre regler, skal ombudet bevare taushet om kilden for opplysninger det har benyttet seg av, når kilden uttrykkelig har betinget seg dette.

§ 7 Ombudets uttalelse i saken

Ombudet skal personlig ta standpunkt i alle saker som det har tatt opp til behandling og som ikke er blitt henlagt etter instruksens § 5. Som hovedregel skal ombudets standpunkt formes som en skriftlig uttalelse med begrunnelse.

Ombudet bestemmer selv hvem uttalelsen skal rettes til. Uttalelsen kan også rettes til presse og kringkasting eller andre, i den utstrekning ombudet finner det hensiktsmessig.

Ombudet skal ikke uttale seg om lovligheten av et forhold når Sivilombudsmannen har avgitt uttalelse eller når forholdet enten er avgjort av domstolene eller er brakt inn for domstolene til avgjørelse. Ombudet kan likevel kritisere den faktiske og rettslige tilstand som Sivilombudsmannens uttalelser eller domstolenes avgjørelse avdekker.

§ 8 Årlig rapport

Ombudet skal hvert år innen 1. april avgi en rapport til departementet om sin virksomhet i det foregående kalenderår. Rapporten skal være offentlig tilgjengelig.

§ 9 Personal- og økonomiforvaltning

Ombudet utnevnes i statsråd for fire år om gangen. Ingen kan være ombud for mer enn åtte år til sammen.

Til disposisjon for sitt arbeid har ombudet et sekretariat. Sekretariatets medarbeidere ansettes etter regler som gis av departementet.

Ombudets kontorsjef er fast stedfortreder for ombudet. Ombudet og dets saksbehandlere bør ha en variert faglig sammensetning.

Reglement for økonomiforvaltningen i departementene og reglement for departementenes organisasjon og saksbehandling skal gjelde så langt de passer.

§ 10 Barneombudets råd

I tilknytning til ombudet opprettes det et råd. Rådet utnevnes i statsråd for fire år om gangen. Det består av seks medlemmer med personlige varamedlemmer, foruten ombudet selv, som er rådets leder.

Departementene har fullmakt til å foreta suppleringsoppnevninger, dersom et medlem eller varamedlem fratrer i perioden.

Rådet skal fungere som et rådgivende, konsultativt organ for Barneombudet, og skal bistå ombudet i dets arbeid ved å drøfte spørsmål vedrørende ombudets virksomhet. Både ombudet og de øvrige rådsmedlemmer kan ta opp spørsmål som de mener bør drøftes. Ombudet kan legge spørsmål om løsning av enkeltsaker frem også for enkeltmedlemmer av rådet.

Rådet skal ikke ha noen utadrettet funksjon, og heller ingen besluttende myndighet i forhold til ombudet.

Rådet bør møtes med regelmessige mellomrom minst fire ganger i året. Dersom minst to rådsmedlemmer forlanger det, skal rådet innkalles til ekstraordinært møte. Innkallelse til rådsmøter foretas av ombudet med minst to ukers varsel. Dagsorden og sakspapirer skal utsendes minst en uke før møtet.

Departementet har rett til å delta i rådets møter. Ombudet kan gi andre adgang til å delta i møtene.

Det skal føres referat fra møtene i rådet.

§ 11 Ikrafttredelse

Denne instruks trer i kraft straks.

Vedlegg 2: Budsjett og regnskap for 1983 med kommentarer

Barneombudets totale budsjett for 1983 var på i alt kr. 1.272.000,-. Ca. 2/3 av midlene var avsatt til lønn og godtgjørelser mens resten var beregnet på varer og tjenester. Tabellen nedenfor viser en detaljert oppstilling over budsjett og regnskap i 1983.

Totalt viser regnskapet et mindre underskudd på kr. 13.955,55. Godkjent overskridelse av tillegg til lønn er imidlertid ikke medregnet. Regnskapet må derfor sies å være i samsvar med budsjettet.

Underpost 01.1 Organiserte stillingshjemler viser et underskudd på kr. 30.285,85. Dette henger sammen med endringer etter 1. mai som en følge av lønnsforhandlingene. Etter brev fra Forbruker- og administrasjonsdepartementet datert 7. oktober 1983 vil 5,6% tillegg til lønn godkjennes som overskridelse. Dette beløp vil for Barneombudet dekke mer enn det samlede regnskapsunderskudd på hele budsjettet.

Underpost 11.1 har et underskudd på kr. 77.312,55. Hoveddelen av underskuddet gjelder en utredning vedrørende funksjonshemmede førskolebarn. For å forenkle administrasjonen av denne lot Barneombudet NAVF's Senter for barneforskning stå for lønnsutbetaling til den engasjerte utreder. Kostnaden kunne dermed ikke dekkes over lønnsbudsjettet, men måtte regnes som kjøp av tjenester. Underpostene 01.2 Ekstrahjelp og 01.7 Styrer, råd og utvalg viser dermed et tilnærmet tilsvarende overskudd, i alt kr. 81.916,92.

POST	BUDSJETT	REGNSKAP	REST
01-1 Organiserte stillingshjemler	585.000,00	615.285,85	- 30.285,85
01-2 Ekstrahjelp	98.000,00	70.712,48	+ 27.287,52
01-7 Styrer, råd og utvalg	70.000,00	15.370,60	+ 54.629,40
01-8 Trygd, pensjoner	127.000,00	117.829,98	+ 9.170,02
01 Lønn og godtgjørelser	880.000,00	819.198,91	+ 60.801,09

11-1 Maskiner, inventar og utstyr	10.000,00	14.106,40	- 4.106,40
11-2 Forbruksmateriell	17.000,00	13.859,21	+ 3.140,79
11-3 Reiseutgifter m.v.	47.000,00	45.612,53	+ 1.387,47
11-4 Kontortjenester, porto, telefon	95.000,00	172.312,55	- 77.312,55
11-5 Møter og seminarer	80.000,00	83.729,70	- 3.729,70
11-9 Bygningers drift, lokalleie	143.000,00	137.176,25	+ 5.823,75
11 Varer og tjenester	392.000,00	466.796,64	- 74.796,64

TOTALT KAP. 1550 BARNEOMBUDET	1.272.000,00	1.285.955,55	- 13.955,55

1. Denne posten er etter krav om innsparing redusert med 2% av det opprinnelige budsjett på kr. 400.000,- for post 11.
2. Innsparingen er tatt på post 11-3 som opprinnelig hadde en budsjettramme på kr. 55.000,-.

Vedlegg 3: Oversikt over høringsuttalelser som Barneombudet avga i 1983

1. NOU 1982:26 Barnemishandling og omsorgssvikt.
Til Sosialdepartementet 1. februar 1983.
2. NOU 1982:14 Om fastsettelse og innkreving av underholdsbidrag, høringsbrev nr. 2
Til Justisdepartementet 10. mars 1983.
3. Handlingsprogram om tiltak mot kvinnemishandling.
Til Sosialdepartementet 19. mai 1983.
4. Utkast til føresegner om standardfrådrag for utgifter ved bruk av samværsrett.
Til Finansdepartementet 2. juni 1983.
5. NOU 1983: 3 Massemedia og mediepolitikk.
Til Kultur- og vitenskapsdepartementet 10. juni 1983.
6. NOU 1982:27 Funksjonsfordeling og administrasjonsordninger.
Til Kommunal- og arbeidsdepartementet 23. juni 1983.
7. Innstilling om arbeidsmiljøloven og unge arbeidstakere.
Til Kommunal- og arbeidsdepartementet 30. juni 1983.
8. NOU 1983: 15 Planlov.
Til Miljøverndepartementet 30. juni 1983.
9. Forslag fra planlovutvalget om utvidete bestemmelser om bebyggelsesplan m.v.
Til Miljøverndepartementet 30. desember 1983.
10. Utkast til endringer i byggeforskriftene av 1. august 1969 som følge av endringer i bygningsloven vedtatt 27. mai 1983.
Til Kommunal- og arbeidsdepartementet 1. juli 1983.
11. Utkast til forbud mot svært brennbare tekstilprodukter.
Til Statens forurensningstilsyn 8. juli 1983.
12. Lovbestemmelser, forskrifter og retningslinjer om fylkeskommunens ansvar innen barnevernet og om barnevernsinstitusjoner.
Til Sosialdepartementet 26. juli 1983.
13. Revisjon av lov av 6. mars 1970 nr. 4 om tilskudd til private skoler.
Til Kirke- og undervisningsdepartementet 9. august 1983.
14. Utkast til endring av førerkortforskriftenes § 5 med sikte på senking av aldersgrensen for moped/motorsykkel og go-kart på lukket bane.
Til Statens Vegvesen 12. august 1983.

15. NOU 1982:38 Nemnder på kommuneplan.
Til Kommunal- og arbeidsdepartementet 12. august 1983.
16. NOU 1983:9 Lov om film og video.
Til Justisdepartementet 5. september 1983.
17. Utkast til endringer i gjeldane reglar og om fastsetjing av karakterar og om vitnemål.
Til Kirke- og undervisningsdepartementet 15. september 1983.
18. Utkast til forskrifter om motoriserte transportleketøy for barn.
Til Statens forurensningstilsyn 15. september 1983.
19. Utkast til lov om adopsjon.
Til Forbruker- og administrasjonsdepartementet 14. oktober 1983.
20. Utkast til nye trafikkregler.
Til Statens Vegvesen 31. oktober 1983.
21. Kommentarer til statsbudsjettet - Grunnskolen.
Til Kirke- og undervisningskomitéen i Stortinget 8. november 1983.
22. Supplement til NOU 1983: 15 Planlov - Delinnstilling om konsekvensutredningen.
Til Miljøverndepartementet 4. januar 1984.
23. Forslag til forskrifter om varsling av arbeid på offentlig veg.
Til Vegdirektoratet 12. januar 1984.

Vedlegg 4: Tabeller

Alle henvendelser til Barneombudet blir journalisert i løpende post- og telefonjournaler. Muntlige henvendelser blir satt opp skriftlig ved kontoret (§ 2 i instruksen). I tillegg føres en saksjournal for de saker som opprettes p.g.a. henvendelser eller på Ombudets eget initiativ. Disse opplysningene danner grunnlag for tabellene som følger.

TABELL 1: HENVENDELSER AV ULIK TYPE I 1983 OG 1982, ANTALL OG PROSENT.

TYPE HENVENDELSE	1983		1982	
	Antall henv.	% av total	Antall henv.	% av total
Henvendelser vedrørende saker ¹⁾	1.289	67.0	1.210	73.8 ²⁾
Spørsmål om barns situasjon og rettigheter, studentveiledning	106	5.5		
Forespørsler om foredrag, deltakelse på kurs, seminar	263	13.7	191	11.6
Informasjon om og kontakt med Ombudet	131	6.8	156	9.5
Administrasjon, økonomi, personale (kun skriftlige henvendelser)	64	3.3	84	5.1 ³⁾
Tilsendte rapporter, rundskriv, ol.	71	3.7		
TOTAL	1.924	100	1.641	100

1. Omfatter både den eller de henvendelser som gjør at Barneombudet tar opp en sak og skriftlig materiale, -dokumenter, uttalelser fra berørte instanser m.v. - som Barneombudet får under arbeidet med saken.
2. Dette tallet omfatter både henvendelser vedr. saker og henvendelser vedr. veiledning m.v. I 1983 er den sistnevnte type henvendelser skilt ut som egen gruppe.
3. Dette tallet omfatter både administrative henvendelser og tilsendte rapporter m.v. I 1983 er disse delt i to grupper.

TABELL 2: SAKENE I 1983 OG 1982 FORDELT ETTER HVEM SOM REISTE SAKEN,
ANTALL OG PROSENT

HVEM SAKEN BLE REIST AV ¹⁾	1983		1982	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total
Ett eller flere barn	103	12.4	142	18.5
Voksen enkeltperson	449	54.1	452	59.2
Fagfolk	60	7.2		
Institusjon, skole o.l.	18	2.2	112	14.7
Kommunal/fylkeskommunal myndighet	29	3.5		
Sentral myndighet	38	4.6		
Organisasjon	81	9.8	27	3.5
Andre (forskning, næringsliv, massemedia)	8	0.9		
Barneombudets eget initiativ	44	5.3	31	4.1
TOTAL	830	100.0	763	100.0

1. Hvis det står flere henvendelser bak samme sak, regnes saken som reist av første henvendelse.

2. I 1983 har vi delt henvendelsene i fler grupper enn i 1982. Disse summene er tatt med for å kunne sammenligne med tallene for 1982.

TABELL 3: ALLE STEDFESTEDE SAKER RESPEKTIVE STEDFESTEDE BARNESAKER I 1983
FORDELT ETTER HVILKEN LANDSEL HENVENDELSE OM SAKEN KOM FRA. 1)
ANTALL OG PROSENT

LANDSDEL	Andel av folke- mengden	Alle stedfestede saker		Stedfestede barnesaker		Andel barnesaker av samtlige saker fra landsdelen
		Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	
OSLO	11.1	239	33.9	37	39.4	15.5
AKERSHUS	9.0	124	17.6	10	10.6	8.1
ØSTLANDET ELLERS	28.5	120	17.0	16	17.1	13.3
ØSTLANDET TOTALT	48.6	483	68.5	63	67.1	13.0
SØRLANDET	5.6	24	3.4	0	0	0
VESTLANDET	25.5	110	15.6	16	17.1	14.6
TRØNDELAG	9.1	36	5.1	7	7.5	19.4
NORD-NORGE	11.5	53	7.6	8	8.5	15.1
TOTAL	100.3	706 ²⁾	100.2	94 ³⁾	100.2	13.3

1. Saker der henvenders adresse er ukjent og saken reist av sentrale myndigheter, landsomfattende organisasjoner eller Ombudet selv er holdt utenfor.
2. Av det totale antall saker på 830 er 706 stedfestet. For 38 saker er henvenders adresse ukjent og for 86 saker er stedfestelse ikke aktuell, der hvor saken ble reist av sentral myndighet, landsomfattende organisasjon eller av Barneombudet.
3. Av de 103 barnesakene er 94 stedfestet. I 9 saker er henvenders adresse ukjent.

TABELL 4: ALLE STEDFESTEDE SAKER RESPEKTIVE STEDFESTEDE BARNESAKER I 1983
FORDELT ETTER HVILKET FYLKE HENVENDELSEN KOM FRA. 1) ANTALL OG
PROSENT.

FYLKE	Andel av folke- mengden i 1983	Alle stedfestede saker		Stedfestede barne- saker		Andel barne- saker av samtlige saker fra fylket. Prosent
		Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	
ØSTFOLD	5.7	15	2.1	2	2.1	13.3
AKERSHUS	9.0	124	17.6	10	10.6	8.1
OSLO	11.1	239	33.9	37	39.4	15.5
HEDMARK	4.6	19	2.7	1	1.1	5.3
OPPLAND	4.4	16	2.3	1	1.1	6.2
BUSKERUD	5.2	31	4.4	5	5.3	16.1
VESTFOLD	4.6	20	2.8	3	3.2	15.0
TELEMARK	4.0	19	2.7	4	4.3	21.1
AUST-AGDER	2.2	12	1.7	0	0	0
VEST-AGDER	3.4	12	1.7	0	0	0
ROGALAND	7.5	28	4.0	4	4.3	14.3
HORDALAND	9.6	40	5.7	6	6.4	15.0
SOGN OG FJORDANE	2.6	17	2.4	2	2.1	11.8
MØRE OG ROMSDAL	5.8	25	3.5	4	4.3	16.0
SØR-TRØNDELAG	6.0	28	4.0	6	6.4	21.4
NORD-TRØNDELAG	3.1	8	1.1	1	1.1	12.5
NORDLAND	6.0	23	3.3	2	2.1	8.7
TROMS	3.6	21	3.0	4	4.3	19.0
FINNMARK	1.9	9	1.3	2	2.1	22.2
TOTAL	100.3	706 ²⁾	100.2	94 ³⁾	100.2	13.3

1. Saker der henvenders adresse er ukjent og saken er reist av sentrale myndigheter, landsomfattende organisasjoner eller Ombudet selv er holdt utenfor.
2. Av det totale antall saker på 830 er 706 stedfestet. For 38 saker er henvenders adresse ukjent og for 86 saker er stedfestelse ikke aktuell, der hvor saken ble reist av sentral myndighet, landsomfattende organisasjon eller av Barneombudet.
3. Av de 103 barnesakene er 94 stedfestet. I 9 saker er henvenders adresse ukjent.

TABELL 5: SAKENE FORDELT ETTER SAKSOMRÅDE I 1983 OG 1982 OG ETTER HVEM SOM REISTE SAKEN I 1983. ANTALL OG PROSENT

SAKSOMRÅDE	1983						1982	
	Samtlige saker		Saken reist av barn		Saken reist av andre		Samtlige saker	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total
1.Barn i spesielle livssituasjoner	144	17.3	7	6.8	137	18.8	166	21.8
2.Barnetilsyn og offentlige fritidstilbud	63	7.6	4	3.9	59	8.1	65	8.5
3.Skolesaker	137	16.5	23	22.3	114	15.6	102	13.4
4.Kultur og forbruk	88	10.6	16	15.5	72	9.9	104	13.6
5.Familiens situasjon	253	30.5	18	17.5	235	32.3	194	25.4
6.Barn og planlegging	118	14.2	17	16.5	101	13.9	95	12.5
7.Diverse saker	27	3.3	18	17.5	9	1.2	37	4.9
TOTAL	830	100.0	103	100.0	727	99.8	763	100.1

TABELL 6: ULIKE TYPER SAKER I 1983 OG 1982. ANTALL OG PROSENT.

TYPE SAK	1983		1982	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total
Enkeltsak	694	83.6	670	87.8
Prinsippsak	107	12.9	74	9.7
Høringsuttalelse	29	3.5	19	2.5
TOTAL	830	100.0	763	100.0

TABELL 7: ULIKE TYPER SAKER I 1983 ETTER HVEM SOM REISTE SAKEN. ANTALL OG PROSENT SAMT PROSENT AV SAMTLIGE SAKER FRA HVER GRUPPE AV HENVENDERE.

HVEM REISTE SAKEN	Enkeltsaker			Prinsippsaker			Høringsuttalelser			Total
	Antall saker	% av total	% av saker fra vedk. henvender	Antall saker	% av total	% av saker fra vedk. henvender	Antall saker	% av total	% av saker fra vedk. henvender	
Barn	102	14.7	99.0	1	0.9	1.0	0	0	0	103
Voksen enkelt-person	420	60.5	93.5	29	27.1	6.5	0	0	0	449
Fagfolk	50	7.2	83.3	10	9.3	16.7	0	0	0	60
Institusjon, skole o.l.	17	2.4	94.4	1	0.9	5.6	0	0	0	18
Kommunal, fylkes-kommunal myndig-het	25	3.6	86.2	4	3.8	13.8	0	0	0	29
Sentral myndig-het	5	0.7	13.2	8	7.5	21.1	25	86.2	65.8	38
Organisasjon	66	9.5	81.5	14	13.1	17.3	1	3.4	1.2	81
Andre (forskning, næringsliv, masse-media)	4	0.5	50.0	4	3.8	50.0	0	0	0	8
Barneombudets eget initiativ	5	0.7	11.4	36	33.6	81.8	3	10.3	6.8	44
TOTAL	694	99.8	% →	107	100.0	% →	29	99.9	% →	830

TABELL 8: ULIKE TYPER SAKER I 1983 FORDELT PÅ SAKSOMRÅDE. ANTALL OG PROSENT SAMT I PROSENT AV DET TOTALE ANTALL SAKER INNENFOR HVERT SAKSOMRÅDE.

SAKSOMRÅDE	Enkeltsaker			Prinsippsaker			Høringsuttalelser			Total
	Antall saker	% av total	% av saker innen saksom-rådet	Antall saker	% av total	% av saker innen saksom-rådet	Antall saker	% av total	% av saker innen saksom-rådet	
1.Barn i spesielle livssituasjoner	114	16.4	79.2	26	24.3	18.1	4	13.8	2.8	144
2.Barnetilsyn og offentlig fritidstilbud	54	7.8	85.7	9	8.4	14.3	0	0	0	63
3.Skolesaker	107	15.4	78.1	23	21.5	16.8	7	24.1	5.1	137
4.Kultur/forbruk	68	9.8	77.3	12	11.2	13.6	8	27.6	9.1	88
5.Familiens situasjon	228	32.9	90.1	23	21.5	9.1	2	6.9	0.8	253
6.Barn og planlegging	99	14.3	83.9	11	9.3	9.3	8	27.6	6.8	118
7.Diverse saker	24	3.5	88.9	3	2.8	11.1	0	0	0	27
TOTAL	694	100.1	% →	107	100.0	% →	29	100.0	% →	830

TABELL 9: ULIKE TYPER SAKER FORDELT ETTER OM DE BLE AVSLUTTET I 1983 ELLER IKKE. ANTALL OG PROSENT.

BEHANDLING	Enkeltsaker		Prinsippsaker		Høringsuttalelser		Samtlige saker	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total
Avsluttet i 1983	669	96.4	73	68.2	28	96.6	770	92.8
Ikke avsluttet i 1983	25	3.6	34	31.8	1	3.4	60	7.2
TOTAL	694	100.0	107	100.0	29	100.0	830	100.0

TABELL 10: AVSLUTTENDE SAKER I 1983 FORDELT PÅ ULIKE MÅTER Å BEHANDLE SAKENE PÅ OG PÅ ULIKE SAKSTYPER. ANTALL OG PROSENT.

BEHANDLINGSFORMER	Enkeltsaker		Prinsippsaker		Høringsuttalelser		Samtlige saker	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total
Avviste saker	144	21.5	0	0	0	0	144	18.7
Henviste saker	177	26.5	6	8.2	0	0	183	23.8
Henlagte saker	239	35.7	54 ¹⁾	74.0	6	21.4	299	38.8
Realitetsbehandlede saker	109	16.3	13	17.8	22	78.6	144	18.7
TOTAL	669	100.0	73	100.0	28	100.0	770	100.0

1. Av de 54 henlagte prinsippsaker ble 14 koblet til andre prinsippsaker, 17 ble avsluttet og henlagt inntil videre og vil bli tatt opp på ny hvis kontoret får kapasitet til dette.

TABELL 11: AVSLUTTEDE ENKELTSAKER I 1983 OG 1982 FORDELT PÅ BEHANDLINGSFORM. ANTALL OG PROSENT.

BEHANDLINGSFORM	1983				1982			
	Saker reist av barn		Saker reist av andre		Samtlige saker		Samtlige saker	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total
Avviste saker	10	10.1	134	23.5	144	21.5	123	23.1
Henviste saker	35	35.4	142	24.9	177	26.5	107	20.1
Henlagte saker	36	36,4	203	35.6	239	35.7	140	26.3
Realitetsbehandlede saker	18	18.2	91	16.0	109	16.3	163	30.6
TOTAL	99	100.1	570	100.0	669	100.0	533	100.1 ¹⁾

1. Det totale antall avsluttede enkeltsaker i 1982 var 634. For å kunne sammenligne med tallene for 1983 er 101 såkalte veiledningssaker holdt utenfor. Disse er i 1983 ikke registrert som saker.

TABELL 13: REALITETSBEHANDLEDE ENKELTSAKER I 1983 FORDELT ETTER HVORDAN SAKEN BLE VURDERT OG HVEM OMBUDET UTTALTE SEG TIL. ANTALL OG PROSENT.

VURDERING AV SAKENS REALITETER	Uttalelse til henvender		Uttalelse til annen instans		Samtlige saker	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total
Kritikkverdig	6	13.6	60	92.3	66	60.6
Vanskelig å ta stilling til	18	40.9	4	6.2	22	20.2
Ikke kritikkverdig	20	45.6	1	1.5	21	19.3
TOTAL	44	100.0	65	100.0	109	100.1

TABELL 12: AVSLUTTEDE SAKER I 1983 INNENFOR ULIKE SAKSOMRÅDER FORDELT ETTER BEHANDLINGSFORM. ANTALL OG PROSENT SAMT PROSENT AV TOTALT ANTALL SAKER INNENFOR HVERT SAKSOMRÅDE

SAKSOMRÅDE	Avviste saker			Henviste saker			Henlagte saker			Realitetsbehandlede saker			
	Antall saker	% av total	% av innenfor saksområdet	Antall saker	% av total	% av innenfor saksområdet	Antall saker	% av total	% av innenfor saksområdet	Antall saker	% av total	% av innenfor saksområdet	
1. Barn i spesielle livssituasjoner	20	13.9	16.3	44	23.6	35.8	47	15.7	38.2	12	8.3	9.8	
2. Barnetilsyn og offentlig fritids-tilbud	1	0.7	1.8	15	8.2	26.8	30	10.0	53.6	10	6.9	17.9	
3. Skolesaker	3	2.1	2.3	30	16.5	23.3	64	21.4	49.6	32	22.2	24.8	
4. Kultur og forbruk	0	0	0	25	13.7	30.5	38	12.7	46.3	19	13.2	23.2	
5. Familiens situasjon	118	81.9	48.4	38	20.9	15.6	63	21.1	25.8	25	17.4	10.3	
6. Barn og planlegging	1	0.7	0.9	23	12.6	21.1	42	14.0	38.5	43	29.9	39.5	
7. Diverse saker	1	0.7	3.7	8	4.4	29.6	15	5.0	55.6	3	2.1	11.1	
TOTAL	144	100.0	% →	183	99.9	% →	299	99.9	% →	144	100.0	% →	770

TABELL 14: AVSLUTTEDE ENKELTSAKER I 1983 OG 1982 ETTER HVEM OMBUDET HENVISTE RESPEKTIVE UTTALELSE SEG TIL. ANTALL OG PROSENT.

INSTANS	1983				1982			
	Henvisning		Uttalelse		Henvisning		Uttalelse	
	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker	% av total	Antall saker ₁₎	% av total
Departementer	11	6.6	6	9.2	3	2.8	13	17.1
Annen sentral myndighet	23	13.8	2	3.1	15	14.0	8	10.5
Fylkesmyndighet	7	4.2	3	4.6	3	2.8	2	2.6
Kommunal myndighet	74	44.3	39	60.0	62	57.9	35	46.0
Institusjon ²⁾ fagfolk	23	13.8	0	0	0	0	0	0
Organisasjon	7	4.2	7	10.8	14	13.1	5	6.6
Private bedrifter	2	1.2	3	4.6	3	2.8	4	5.3
Påtalemyndighet	11	6.6	2	3.1	4	3.7	5	6.6
Massemediene	9	5.4	3	4.6	3	2.8	3	3.9
Forskningsinstitusjon	0	0	0	0	0	0	1	1.3
Totalt antall saker	167 ³⁾	100.1	65	100.0	107	99.9	76	99.9

1. Uttalelser til institusjoner og fagfolk ble i 1982 registrert som uttalelser til kommunal myndighet.
2. I 1982 avga Barneombudet uttalelse til annen instans i 70 saker. I 6 av disse gikk det uttalelser til 2 instanser. Tallene i denne kolonnen gjelder derfor egentlig antall uttalelser og ikke saker.
3. I tillegg til dette ble det i 10 saker henvist til barn eller voksen enkeltperson, slik at den totale summen av henviste saker var 177.

TABELL 15: FORDELING AV ULIKE TYPER SAKER/PROBLEMER INNENFOR SAKSOMRÅDET "BARN I SPESIELLE LIVSSITUASJONER" I 1983 OG 1982. ANTALL OG PROSENT SAMT ANTALL SAKER REIST AV BARN

TYPE PROBLEM	1983		Antall saker reist av barn	Antall saker	1982	
	Antall saker	% av total			% av total	Antall saker reist av barn
Barnevernsaker barnevernets virksomhet	34	23.6	2	24	14.5	0
Barnemishandling, fysisk avstraffelse av barn	31	21.5	5	41	24.7	4
Fosterhjem/barnehjem, støttekontakt	21	14.6	0	22	13.3	0
Barn med spesielle behov	12	8.3	0	16	9.6	0
Språkelig minoriteter	4	2.8	0	8	4.8	1
Stoffmisbruk, kriminalitet, forhold til politiet	15	10.4	0	15	9.0	2
Barn på sykehus, amming	3	2.1	0	9	5.4	0
Adopsjon	7	4.9	0	0	0	0
Barns rettigheter, barnevern i vid forstand	6	4.2	0	13	7.8	6
Diverse	11	7.6	0	18	10.8	0
TOTAL	144	100.0	7	166	99.9	13

TABELL 16 : FORDELING AV ULIKE TYPER SAKER/PROBLEMER INNENFOR SAKSOMRÅDET
 "BARNETILSYN OG OFFENTLIGE FRITIDSTILBUD" I 1983 OG 1982.
 ANTALL OG PROSENT SAMT ANTALL SAKER REIST AV BARN

TYPE PROBLEM	1983		Antall saker reist av barn	1982		
	Antall saker	% av total		Antall saker	% av total	Antall saker reist av barn
Barnehager	40	63.5	0	45	69.2	0
Integrering i barnehage	6	9.5	0	6	9.2	0
Barnepark/dagmamma	6	9.5	0	6	9.2	0
Fritidshjem	5	7.9	0	1	1.5	0
Fritidsklubber/andre off.fritidstilbud	6	9.5	4	7	10.8	7
TOTAL	63	99.9	4	65	99.9	7

TABELL 17: FORDELING AV ULIKE TYPER SAKER/PROBLEMER INNENFOR SAKSOMRÅDET "SKOLESAKER" I 1983 OG 1982. ANTALL OG PROSENT SAMT ANTALL SAKER REIST AV BARN

TYPE PROBLEM	1983		Antall saker reist av barn	Antall saker	1982	
	Antall saker	% av total			% av total	Antall saker reist av barn
Skolebruksplaner, skolenedleggelse klassedeling	23	16.8	5	13	12.8	6
Personell, skifte av lærer	11	8.0	3	0	0	0
Skoleveg/skoleskyss	15	10.9	0	22	21.6	4
Skolens fysiske miljø	7	5.1	1	7	6.9	4
Undervisning, mønsterplaner	15	10.9	2	14	13.7	2
Konflikter i skolemiljø, mobbing	30	21.9	10	30	29.4	12
Integrering, spesialundervisning	17	12.4	0	16	15.7	1
Generelle saker, lover m.v.	10	7.3	1	0	0	0
Diverse	9	6.6	1	0	0	0
TOTAL	137	99.9	23	102	100.1	29

ABELL 18: FORDELING AV ULIKE TYPER SAKER/PROBLEMER INNENFOR SAKSOMRÅDET "KULTUR OG FORBRUK" I 1983 OG 1982. ANTALL OG PROSENT SAMT ANTALL SAKER REIST AV BARN

TYPE PROBLEM	Antall saker	1983 % av total	Antall saker reist av barn	Antall saker	1982 % av total	Antall saker reist av barn
Barn og media, video og TV	39	44.3	5	49	47.1	12
Forbruk, farlige produkter	27	30.7	3	26	25.0	8
Deltakelse, arbeidsliv	7	8.0	2	8	7.7	2
Bøker, film, blader	7	8.0	3	0	0	0
Fritidsorganisasjoner	5	5.7	2	0	0	0
Diverse	3	3.4	1	21	20.2	8
TOTAL	88	100.1	16	104	100.0	30

TABELL 19: FORDELING AV ULIKE TYPER SAKER/PROBLEMER INNENFOR SAKSOMRÅDET "FAMILIENS SITUASJON" I 1983 OG 1982. ANTALL OG PROSENT SAMT ANTALL SAKER REIST AV BARN

TYPE PROBLEM	1983		Antall saker reist av barn	Antall saker	1982	
	Antall saker	% av total			% av total	Antall saker reist av barn
Familiens økonomi, arbeidssituasjon	43	17.0	2	32	16.5	4
Boligforhold, konflikter i bo-miljø	17	6.7	2	24	12.4	6
Skilsmisse, barnefordeling	150	59.3	6	116	59.8	10
Barns rettigheter i familien, foreldre-myndighet	38	15.0	8	22	11.3	4
Diverse	5	2.0	0			
TOTAL	253	100.0	18	194	100.0	24

TABELL 20: FORDELING AV ULIKE TYPER SAKER/PROBLEMER INNENFOR SAKSOMRÅDET "BARN OG PLANLEGGING" I 1983 OG 1982. ANTALL OG PROSENT SAMT ANTALL SAKER REIST AV BARN

TYPE PROBLEM	1983		1982			
	Antall saker	% av total	Antall saker reist av barn	Antall saker	% av total	Antall saker reist av barn
Samfunnsplanlegging, oversiktsplanlegging	12	10.2	0	7	7.4	0
Detaljplanlegging, nye boligområder	3	2.5	0	8	8.4	1
Detaljplanlegging, eksisterende boligområder	22	18.6	4	30	31.6	13
Vegtrafikkplanlegging, trafiksikkerhet, farlig skoleveg	42	35.6	5	25	26.3	2
Dritt, gjennomføring	26	22.0	5	15	15.8	4
Diverse (bl.a. forurensning)	13	11.0	3	10	10.5	1
TOTAL	118	99.9	17	95	100.0	21

BARNEOMBUDET

Barneombud: Målfrid Grude Flekkøy
Kontorsjef: Marika Kolbenstvedt
Konsulent: Børre Lid
Kontorfullmektig: Kirsten Skorge Ekornes

Telefon: (02) 15 45 90

På torsdager mellom klokken ett og halv fem tar Barneombudet bare imot telefoner fra barn.

Postadresse:
Postboks 4321 Torshov
04 02 Oslo 4

Besøksadresse:
Sandakerveien 56
Oslo 4

